

The Kurdish language as an example Types of Language Skills in Business,

Assistant Prof. Dr. Aso Abdulrahman Karim, Department of Kurdish, College of Education, Salahaddin University, Erbil - Kurdistan Region/Iraq

Email: aso.baban@su.edu.krd 07504561447

Ismail Hassan Ahmad, Department of Kurdish, College of Education, Salahaddin University, Erbil - Kurdistan Region/Iraq

Email: ismael.ahmed@su.edu.krd

Abstract

Commerce is one of the fundamental aspects of human life. Therefore, it is essential to understand how to engage with it effectively. What are the factors that contribute to commercial success? How does linguistic communication influence business interactions? The aim of this research is to analyze and provide recommendations for employers regarding linguistic skills in commerce.

Commercial development is significantly influenced by writing skills and linguistic abilities, as they contribute to achieving positive outcomes. Writing skills vary, and employers must understand their importance to enhance commercial success. Therefore, employers should focus on developing and improving their linguistic skills, as they play a crucial role in fostering successful business interactions.

This research is both theoretical

and practical, discussing writing skills within the framework of commercial opportunities, customer engagement, and employer communication. We have relied on a variety of

research methods, including descriptive analysis, particularly focusing on commerce in Erbil. The study examines applied linguistics structures and the impact of writing skills in commerce, emphasizing how linguistic proficiency aids in data collection and analysis.

Ultimately, the findings highlight the significance of linguistic skills in commercial success.

Keywords: Commercial, language skills, customer and, employer, writing skills .

أنواع المهارات اللغة في مجال التجارة - اللغة الكردية أنموذجا -

أ.م. د. ناسق عبد الرحمن كريم، قسم اللغة الكردية، كلية التربية، جامعة صلاح الدين، أربيل - إقليم كردستان/العراق

aso.baban@su.edu.krd إيميل:

07504561447

إسماعيل حسن أحمد، قسم اللغة الكردية، كلية التربية، جامعة صلاح الدين، أربيل - إقليم كردستان/العراق

ismael.ahmed@su.edu.krd إيميل:

ملخص

الأعمال التجارية هي أحد الجوانب الأساسية لحياة الإنسان، لذا من الضروري فهم كيفية التعامل معها بشكل فعال. ما هي العوامل التي تسهم في نجاح الأعمال التجارية؟ كيف تؤثر مهارات التواصل اللغوي على التفاعلات التجارية؟ يهدف هذا البحث إلى تحليل وتقديم توصيات لأصحاب العمل فيما يتعلق بالمهارات اللغوية في مجال التجارة. يؤثر تطور الأعمال بشكل كبير على مهارات الكتابة والقدرات اللغوية، حيث تسهم في تحقيق نتائج إيجابية. تختلف مهارات الكتابة، لذا يجب على أصحاب العمل فهم أهميتها لتعزيز النجاح التجاري. ولذلك، ينبغي على أصحاب العمل التركيز على تطوير وتحسين مهاراتهم اللغوية، لأنها تلعب دورًا حيويًا في تعزيز التفاعلات التجارية الناجحة.

هذا البحث يجمع بين الجوانب النظرية والتطبيقية، حيث يناقش مهارات الكتابة ضمن إطار الفرص التجارية، وتعامل العملاء، والتواصل بين أصحاب العمل. لقد اعتمدنا على مجموعة متنوعة من الأساليب البحثية، بما في ذلك التحليل الوصفي، مع التركيز بشكل خاص على التجارة في أبريل.

تتناول الدراسة هياكل علم اللغة التطبيقي وتأثير مهارات الكتابة في الأعمال التجارية، مع التأكيد على كيفية مساهمة الكفاءة اللغوية في جمع البيانات وتحليلها. وأخيرًا، تسلط النتائج الضوء على أهمية المهارات اللغوية في تحقيق النجاح التجاري.

الكلمات المفتاحية: التجارة، المهارات اللغوية، المشتري، صاحب العمل، مهارات الكتابة.

جۆرهكانی کارامهیی زمان له بازگانیدا، زمانی کوردی به نمونه

پ.ی.د. ناسۆ عبدالرحمن کریم، بهشی کوردی، کۆلیژی پهروهده، زانکۆی سهلاحهدين، ههولیر - ههریمی کوردستان/عیراق

ایمیل: aso.baban@su.edu.krd

هاتف: 07504561447

اسماعیل حسن احمد، بهشی کوردی، کۆلیژی پهروهده، زانکۆی سهلاحهدين، ههولیر - ههریمی کوردستان/عیراق

ایمیل: ismael.ahmed@su.edu.krd

پوخته

بازرگانی یهکیکه له پایه بنچینهییهکانی ژیانی مرۆف، بۆیه پیویسته بزانی چۆن مامهله له گهڵ ئەم بابته دهکهین؟ چۆن توانای پهیوهندیکردن بۆمه بهستی رازیکردن به شیوهیهکی کاریگهر له رینگهی زمانهوه پیشکه شدهکهین؟ ئەم توێژینهوهیه، له بهشی تیوری و پراکتیکی پیکهاتوو. ناویشانی توێژینهوهکه بریتیه له (جۆرکانی کارامهیی زمان له بازگانیدا زمانی کوردی به نمونه) له روانگهی زمانهوانی کارهکییهوه توێژینهوهکه دهخهینهروو، بۆ ئەم مه بهسته رییازی وهسفی شیکاری ئاماری بهکارهینراوه. سنور و داتای توێژینهوهکه بریتیه له نمونهی (کریار و خاوهنکار) و شوێنه جۆربه جۆرهکانی سنوری ههولیر به نمونه وهرگیراوه. ئامانجی لیکۆلینهوهکه خسته پهرووی ئەو ریکار و رینه مایهانهیه که پیویسته خاوهنکار له رینگهی کارامهیی نووسینهوه رهچاوی بکات، گه شه سه ندنی بازگانیش له رینگهی کارامهیی زمان له جۆری زمانی نووسین، به دیهینانی ئەنجامه ئەرینییهکان دهکاته ئامانج، چونکه

كارامهیی زمانی نووسین به پنی تاییه تمندی تاکه کان جیاوازیان ههیه، بۆیه خاوهنکاران پنیویسته له بواری بازرگانیدا درک بهو بابته بکهن و گهشه و گرنگی بهم کارامهییبه بدن، که له ریگهی راهینانهوه بهدهستدین. توژیینهوهکه له چوارچیوهی زمانهوانی کومه لایهتی باس له پیکهاته و کاریگهری کارامهیی زمانی نووسین له بازرگانی دهکات، له روانگهی کوزمانیهوه داتا وهرگیراوهکان شیکار کراون، دواتر خستنه پرووی نهو دهستکهوتانهی که له ریگهی کارلیکی کارامهیی زمانی نووسین بهدهستدهیتراون خراونهته پروو. وشه سه رهکیهکان : زمان ، چه مکی کارامهیی، بازرگانی، زمانی بازرگانی، ، پازیکردن، کارامهیی زمانی نووسین.

۱-پیشهکی

بازرگانی یهکیکه لهو چالاکیه پنیویستیانهی ئابوری، که رهگ و ریشهیهکی بهردهوامی له ناسنامهی مروفا بنایدناوه، به بنه مایهکی سه رهکیی شارهستانییهته جوربه جورهکان ده ناسریت، به پیشهکهوتتی بواره جیاوازهکان، بازرگانیش هاوتای پیشهکهوتتهکانی مروفا پهرهی سه ندوه، پیشهکهوتتی هه ر ولاتیک بهنده به گهشهی بازرگانی، چونکه خالیکی ههستیاری هه ر کومه لیکی خاوهن جوگرافییه. توژیینهوهکه به ناونیشانی کارامهیی نووسین له بواری بازرگانیدا، به سه ر سی ته وه ر دابه شبوهه: ته وه رهی یه که م : نه م ته وه ره تیورییه، که ناساندنی چه م و پیناسه ی کارامهیی له دیدگای جیاوازه و جورهکانی کارامهیی، پرۆسه ی په یوه ندیکردن له زماندا، له گه ل بابته سه رهکیه که که کارامهیی زمان و پیکهاته کانیته ی، خراونه ته پروو، به روونکردنه وه و وردبوونه وه ی کارامهیی

2- تویژینه وهی (نازاد رهمه زان عهلی) و (ئهحمهد حهمه دهئه مین ئومهر) به ناوی کارامه بیی له زماندا وهک پیوستیه کی بیژهری راگه یاندنکار، که له گوڤاری ئه کادیمیای کوردی بلاوکراوته وه.

3- تویژینه وهی (نازاد رهمه زان عهلی) و (نازاد ئهحمهد مهحمود) به ناوی رهه نده کانی کارامه بیی نووسین له پرۆسه ی راگه یاندندا، که له مجله یۆلیتکنیک العلوم الإنسانية والاجتماعية بلاوکراوته وه. له کوتابیدا ئه نجامه کانمان به چهند خالیگ خستوته پرو، دواتر سهراوه کانمان ریزکردوه.

1- ناساندنی کارمهی و کارامه بیی زمان
1-1- چه مکی کارامه بیی (Skill) :

چه مکی کارامه بیی به هوی ئه و چالاکیانه ی که دهینوینیت، رۆل و گرنگی تاییه تی له ژیان، به تاییه ت زماندا هیه، به کارهینانی ئه م چه مکه له ژیانی رۆژانه دا به هه ر تاکیک دهگوتریت، که شاره زایی له کاریکی دیاریکراودا هه بییت. تاک بو ئه وهی له کارهکانیدا سه رکه وتوو بییت، پیوسته ئه زمون وه ربگریت تا کارامه بییت، ئه مه ته وه ره ی باسه که یه که پیی دهگوتریت (کارامه بیی). کاتیک که سیگ ویستی کاریکی دیاریکراوی هه بییت، پییش هه موو داواکاری و دانانی مه رج، پرسیا ری ئه وه ی لیده کریت، ئایا تاچه ند کارامه بییت (شاره زایه تیت) هه یه؟ له و بواره دیاریکراوه که ی که مه به ستیه تی ئه نجامی بدات، ئه مه ش ده رخه ری ئه وه یه، که کارامه بیی په یوه ندیی راسته وخوی به چۆنیه تی گوزه رانی ژیا نه وه هه یه.

تیروانین و تیگه‌یشتن له کارامه‌یی لای هه‌ندیك له به‌کاربه‌ران کاتیکه، که جار به‌جار گوئیان له وشه‌ی (وهستا) ده‌بیت، یه‌کسه‌ر (وهستای) چاکردنه‌وه‌ی ئۆتۆمبیل، وهستای گه‌چکار، دارتاش، دیوار...تاد) دیته‌ خه‌یالیان، هه‌رچه‌نده‌ ئهم تیروانینه له رووی ته‌کنیکی و کاره‌کی مامه‌له له‌گه‌ل کارامه‌یی ده‌کات.

۱-۲- پیناسه‌ی کارامه‌یی :

ئهم بابته به شیوه‌یه‌ک فراوانه، کاتیک که باس له پیناسه‌ی (کارامه‌یی) ده‌گریت، له روانگه‌ی جیاوازه‌وه پیناسه‌ی بۆکراوه. کارامه‌یی: (بریتیه له شاره‌زا بوونی تاک له به‌کاره‌ینانی ماسوله‌کان، که به پیی ئامانجه‌که‌کانی به‌کاریان ده‌هینیت) (Winterton, 2005:10). تیروانینی ئهم پیناسه‌یه، شیوه‌ی

کلاسیکی (فیسۆلۆجی) له خۆده‌گریت، واته کارامه‌یی ته‌نها له ریگه‌ی هیز و توانای جولایی به‌دیدیت، وه‌ک: کارامه‌یی (وهستای) دارتاش، گه‌چکار...تاد) ئهمیش سنوردارکردنی کارامه‌یه، که به‌شه‌کانی تری کارامه‌یی فه‌رامۆشکراوه. (کارامه‌یی پرۆسه‌یه‌کی تاکه‌که‌سه‌یی زانستیه، که له پیشکه‌وتنی بواره‌کانی مرۆف له لایه‌نی) کومه‌لایه‌تی و ئابووری و سیاسی) ئاراسته‌یه‌کی دیاریکراوی هه‌یه که سی تاییه‌تمه‌ندی له خۆ ده‌گریت:

۱- دروستکردنی به‌ها: به‌کاره‌ینانی کارامه‌یی به‌ره‌مه‌ینه‌ری به‌هایه.

۲- فراوانی : کارامه‌یه‌کان به‌راهیتان و په‌ره‌پیدان فراوان ده‌کرین.

۳- کومه‌لایه‌تی: کارامه‌یه‌کان له رووی کومه‌لایه‌تییه‌وه دیاریده‌کرین، گه‌شه‌ییان پیده‌درین، چونکه

تاک له ریگه‌ی به‌کاره‌ینانی کارامه‌یی، کاریگه‌ری له‌سه‌ر تاییه‌تمه‌ندی کومه‌لایه‌تی دروستده‌کات. (5: 2011،

Green). کارامه‌یی له په‌یوه‌ندی ئابووری و بازرگانیدا گرنگی خۆی هه‌یه، که مایه‌ی دروستکردنی به‌ها له

بابته و گه‌شه‌سه‌ندنی پرۆسه‌که‌یه، چونکه کار ده‌بیته هۆی به‌دییه‌ینانی هاوسه‌نگی له سروشتی ژیانی

مرؤفا، تيشك خستنه سهر، لایه نی زانستی و کومه لایه تی که ئاراسته یه کی تره، که له م پیتاسه یه دا خو ی ده بیینه وه.

۱-۳- جۆره کانی کارامه یی

۱- کارامه یی قورس (Hard skills) : ئەم جۆره کارامه یی پێویسته بو به پێوه بردنی ژیان، واته پێویسته ههر تاکیک خاوه نی کاریکی تایبته بیت، که تیندا کارامه یی وه رگرتوه. کارامه یی قورس (بریتیه له توانای تهکنیکی دیاریکراو، په یوه ست به بواریکی زانستی که له رینگه ی راهینانی فه رمی، ئەزموونی پراکتیکی، یان راهینانی تایبته به ده سته هینریت، بو جیه جیکردنی ئه رکه کانی کار به کارده هینریت، توانای فیکردن یا خود کومه له زانیاریه که، که پێوانه کردنیان ئاسانه وه که: کارامه یی تهکنیکی، شیکاری و میکانیکی (Sugjarti,etal,2021:29).

که واته کارامه یی قورس له بواره جیاوازه کانی ژیاندا، گرنکه به تایبته کاری رۆژانه (بازار، خویندن،...تاد)، چونکه زۆربه ی ئه رکی رۆژانه و پیشه یی، به بی ئه و کارامه یی نه نجام نادریت. بۆیه به هیزکردنی کارامه یی قورس رۆلێکی بنه رته ی له بنیاتنانی داها توو یه کی سه رکه وتوو ده گێریت.

۲- کارامه یی نه رم (Soft skills) : کارامه یی نه رم ئه و تایبه تمه ندییان، که تاک به کاریده هینیت، بو دروستکردنی په یوه ندی کاریگه ر له ده ور به ریدا، (ئه م جۆره ناسراوه، به کارامه یی نیوان که سه کان یان خه لک، ئەمه ش په یوه ندی به هه ل سوکه وت و چۆنیه تی کارکردن و کارلیکردن له گه ل که سانی تر دا هیه، ئەم جۆره کارامه یی ئاسته مه بو پێوانه کردن. وه که : په یوه ندی، کاری به

كۆمەل، چارەسەر كۆردنى كېشەكان، پىكخستى كات، تۈنای خۇگونجاندىن و لايەنى ھەست و سۆز، ئەم جۆرەي كارامەيى بە تەواوكەرى كارامەيى قورس دادەنزىت (Lukito,2023:4700).

كارامەيى نەرم پۆلى گرنگ لە شىۋازى جۆرى بەرپۆەردنى ژيانى تاك دەگىرپىت. راستەوخۇ كارىگەرىي لەسەر رەفتارى تاك و كۆمەل دروستدەكات، بە پىچەوانەي كارامەيى قورس، زياتر وابەستەي كەرەستە و زانىارىيە، كەچى كارامەيى نەرم پەيوەندى بە كەسايەتى و ھەلوپىست و ھەلسوكەوتى تاكەو ھەيە.

۱-۴- پىرۆسەي پەيوەندىكردن لە زماندا
زمان ھۆكارى پەيوەندى مرقۇ، ئەو پەيوەندىيانەش بە پىي دوورى و نزيكى، تىگەيشتن دروستدەكات، ئەمەش دەرخەرى ئەو راستىيەيە، كە زمان بى پەيوەندى ناتوانىت بگاٹە ئامانجە سەرەككەي كە تىگەيشتنە .

۱-۴-۱- پەيوەندى زمانىي

پەيوەندىكردن پىرۆسەيەكە بۇ بەشدارىكردن يان تىگەيشتن لە شتىك يا بىرۆكەيەك يا ھەست و سۆز، ئاراستە، رەفتار، يان ھەر كردارىك كە بچىتە ناو بازنەي پەيوەندىكردنەو، جا ئەو پەيوەندىيە زمانى ياخود نازمانى بىت،(ئەو چالاكىيەيە، كە ئامانجى گەيشتن بە لىكۆلینەو ە و بلاوكردنەو، بلاوبونەو، يان ئاشنابونى بىرۆكەكەو ھەيە، ئەم بابەتانەش لە رىگەي گواستنەو ەي زانىارى، كە پەيوەندى بە بىرۆكە، بۆچونەو ە لە كەسىك بۇ كۆمەلىك بە پىچەوانەشەو ە دەگوازرىتەو ە)(مكاوى و السىد، ۲۰۲۲،

۲۳). لای جۆن لايەنز (زمان

ثاميريكه له خزمه تي پهيوهنديكردن دايه، كهواته پهيوهنديكردن نهو پرؤسه ئالؤزهيه، كه به بي زمان نهانجام نادریت پيکهوه پرؤسهکه تهواو دهکن، چونکه زمان گرنگترین ثاميري پهيوهنديكردن نيوان ئادهميزاده، به بي زمان تيگهيشتن پروونات، چونکه پهيوهندي له نيوان تاكهكان پهيدا نابيت، به بي پهيوهندي کومهل ساز نابي جا نهو زمانه زماني نوسراو يا گوتراو بيت) (عهبدولرهحمان ، ۲۰۰۹ : ۱۷). ليرهدا ئاماژه به دوو بابته دهریت، نهویش (زمان ، مروف ن)، واتا زمان بهكار ديت بو گواستنهوه شارستانيهت، روشنييري، پتهو كردني لايهني کومهلايهتي، تيگهيشتن له ژيان، و بهستنهوهي نهو دوو بابتهش له ريگهي پهيوهندييهوه دهکريت، مروف بو دروستکردني پهيوهندي زمان بهکاردهينيت، نهمش وادهکات، زمان له مردن پرگار ببيت.

1-4-2- شيوه كاني پهيوهندی له روى دهربرينهوه :

1- پهيوهندی زارهكى: (Verbal Communication)

ئهم جوړه پهيوهنديه كه تاك له ژيانى رپوژانهدا زور بهكارى دهينيت، كه ئهمهش گرنكى خوى ههيه، له ئاسانكردن و راييكردن ژيان به شيوهيهكى ئامانجدار. (پهيوهندی زارهكى له ريگه بهكارهينانى دهربريني (هيمادهنگيهكان) زارهكويه ئهجامدهدرت، جا چ له شيوه نووسراو، بيستراو، خويندنهوه بيت، ئهم جوړهش ههموو جوړه پهيوهنديهك دهگريتهوه، كه تنيدا قسهكردن، وهك ئامرازيك بو گهياندن و اتاكان بهكاردهينيت، ئهم دهربرينانهش به پي (هين، ئاوان، تون) كاريگهري لهسهر تيگهيشتن و پوونى و اتاكان دروست دهكات) (محمود، 2002: 32). پهيوهندی زارهكى بو ههموو كومه لهيهكى مروفايه تي پيوستيهكه، كه له ريگه دهربريني زارهكى بيركردهوه فراوانتر دهبيت، دهوانريت گه ورهترين بهشى ميراتي مروفايه تي پي تومار بكرت، بگوازريتهوه.

2- پهيوهندی نازارهكى (Non verbal Communication)

پهيوهندی نازارهكى به شيوه دهربريني ئماژه، ئماژه و كومه له دهنگي ئاواهدار، بو گهياندن مه بهست كه بو ئاسانكردن پهيوهندی بهكارهاتوه. (ئهم پهيوهنديه له ريگه زمانى جهسته دروست دهبيت، لاي تويزهران ئهم جوړه پهيوهنديه، گرنگره له پهيوهندی زارهكى، چونكه رولى گه ورهتر و ههمله لايه نتر له ژيان دهگريت، تويزهران پيان وايه، كه بهر كهوتنى جهسته ي له پهيوهندی تاكدا، له نيوان (50-60%) ي بيكه دهينيت، له كاتيكدا پهيوهندی زارهكى تنها زانبارى

دهگه یه نیت، په یوه ندى نازاره کی به ها و ههست و ئاراسته کان دهگه یه نیت (Steps of Success,)
2004,17. مروف ئه م جوړه یان به کار ده نیت، بو گه یان دن و گواسته وه ی
په یام (مه بهست) له ریگای ئماژه، وهک (په یوه ندى چاو، دووری، دهست لیدان، به رزی و نزمی دهنگ) که
ئهمه ش به شیوه یه کی ئاگاییه وه ده کریت.

۱-۵-۰ کارامه یی زمانى (Language skills)

به خسته پرووی چه مک و پیناسه کان، (کارامه یی) پروونکرایه وه، که بابه تیکى گشتی بوو، ئهمه ش دهر وازه یه ک
بوو، بو تیشک خسته سهر بابه ته دیاریکراو و تایبه ته که، ئه ویش (کارامه یی زمان) ه .

۱-۵-۱- پیناسه ی کارامه یی زمانى (Language skills)

کارامه یی زمان ئامرازیکی چالاکه، له دروستکردن و گه شه سهندی په یوه ندى مروف، واته په یوه ندى
راسته و خوی به ژيانی پوژانه ی به کارهینه رانی هیه. کارامه یی زمان : (بریتیه له به کارهیتانی دهر برینی زمان
که بریتین له : (گوگرتن، قسه کردن، خویندنه وه، نووسین) ئه م کارامه ییانه له ریگه ی راهیتانی به رده و امه وه
به ده ستدین، چونکه کارامه ییبه کان زگماکی نین، به لکو له ریگای راهیتان و دووباره کردنه وه و فیربوون
به ده ستدیت. ئهمه ش به دوورکه و تنه وه له هه له کانه وه، تا مروف ده گاته کامل بوون و ورده له قوناعی
داهیتان نریک ده بیته وه) (ابراهیم، ۲۰۱۴: ۱۰). له م پیناسه یه دا، کارامه یی زمان و اتا (گوگرتن، قسه کردن،
خویندنه وه، نووسین) به یه کسانى ئماژه ی پیدراوه، که له ریگه ی راهیتانه وه به ده ستدیت، به لگه نه ویسته که

پیکه وه پرۆسه که ته واوتر دهکەن، هه موو تاکیکی تهن دروست که له دایک ده بیته، توانانی گوینگرتنی هه یه، که واته زگماکه، له ریگه ی راهینانه وه په ره ی پنده دریت، ده بیته کارامه یی گوینگرتن، سه باره ت به (قسه کردن) نیش به هه مان شیوه یه، دوا ی ئه مانه (خویندنه وه، نووسین) ه، که پێویسته له ریگه ی راهینان و فیروونه به ده ست به یتریت. کارامه یی زمان ((بریتیه له ده برین و تیگه یشتن و به کارهینانی زمان له رووی نووسین و خویندنه وه و گوینگرتن و ئاخوتن و فره نگ و وشه سازی و رسته سازی و شیوان، به شیوه یه که ئه گه ر هاتوو به کارهینانی زمانیک شاره زایی هه موو ئه و ئاستانه ی بوو، واته بنه ما و پیکه اته و واتا و شیوانی ئه م زمانه، به و که سه ده وتریت، کارامه یی له زمانه، که واته کارامه یییه کانی زمان بریتین له (گوینگرتن، قسه کردن، خویندنه وه، نووسین)) (عهلی و ئومه ر، ۲۰۱۴: ۵۹). که واته که سیکه ی کارامه، جگه له له به کارهینانی هه ر چوار پیکهینه ره کانی زمان (بیستن، ئاخوتن، نووسین، خویندنه وه) ه، پێویسته شاره زایه تی به کارهینانی وشه ی فره نگه ی ولایه نی وشه سازی هه بیته، ئه ویش به ره چا وکردنی یاسا کانی زمانه دیاریکراو که تاک به کاریده هینیت. له م پیناسانه دا دوو بابه ت به یه که وه گریده درین، ئه ویش (زمان، کارامه یی) واتا کارامه یی له زمان دا، به کارهینانی زمان به شیوه یه کی گونجاو و لیزانانه، بو راپه راندندی کاریکی دیاریکراوه، به مه به سته ی کاریگه ر بوون له کومه له، هاو به شی له دیاریکردنی کارامه یی زمان که (گوینگرتن، قسه کردن، خویندنه وه، نووسین) ن، که له ریگه ی راهینانه وه به ده سته هینرین.

به تیگه یشتنی ئیمه کارامه یی زمان: بریتیه له توانانی به کارهینانی زمان له ریگه ی کارلیککردنی پیکهینه ره کانی کارامه یی زمان، به شیوه یه که ئاراسته ی روونکردنه وه ی ته موو مژیبه کان بیته، هۆکاری به ده ستهینانی زانیاری، به ره مهینان و به ره وپیشبردنی په یوه ندیبه کان له خۆبگریته.

١-٥-٢- بيكهاته كانی کارامهیی زمان

مرۆف توانا کانی به کارده هینیت بۆ تیگه یشتن و شیکردنه وه، بۆ ئەوهی په یوهندی دروستبکات، ئەمهش

له ریگهیی به کارهینانی نورهی بیکهاته کانی کارامهیی زمانه وه ده بیت، که بریتیین له:

١- کارامهیی گوینگرتن (Listening):

گوینگرتن هاوتای قسه کردنه، ئەمهش له په یوهندی کاریگه ردا به هه مان شیوه گرنه، به پیچه وانه وه لاوازی گوینگرتن ده بیت ههیی سه ره لدانی تیگه یشتن، ئەمهش ده بیت ههیی تیگچوون له په یوهندی کردندا. گوینگرتن: (بریتیین له پرۆسه یه کی تایهت به مرۆف که له ریگای، تیگه یشتن، شیکردنه وه، لیکدانه وه به ده ستدیت، بۆ ئەوهی لایه نی ئاوه ز بنیادی بنیت، که تیندا پیویسته که سه که به وردی گوئی له قسه کانی قسه کهر بگریت، گرنگیه کی ته واه به قسه کانی بدات و سه رنجی له سه ر قسه کانی بیت و له دهنگه کان و ئاماژه کانی جهسته و جوله کانی تینگات) (تقلا، ٢٠٢١: ٥). گوینگرتن کارامه یه کی گرنگی ژبانی مرۆفه، هۆکاری وه رگرتنی په یام و مه به سه کانی قسه که ره، که تیندا زانست و زانیاریه کان ئالوگور ده کرین.

٢- کارامهیی ئاخوتن (Speaking)

دوای کارامهیی گوینگرتن کارامهیی ئاخوتن دیت، ئەمهش باوترین کارامهیی په یوهندی کردنی زمانیه، که رۆژانه به کاریده هینیت، له ریگهیی ئاخوتنه وه جوړ و شیواز و که سایه تی ئاخوهر

دياريددهكریت، به تاییهت به هوی (هیز، ئاواز، تون) له قسه كردندا، مه به سته كان پرووتترده بیته وه، جا مه به سته كه درهاویشته یه کی (باش، خراب) ی هه بیته. کارامه یی ئاخاوتن: ((یه كه یه کی زمانیه و ئامانجی کی تاییه تی هه یه، له شیوه ی زنجیره و پارسته دهگوتریته)) (محهمه د، ۲۰۲۰: ۶۱). كهواته کارامه یی ئاخاوتن به یه كيك له گرنگترین کارامه ییه كانی زمان داده نریته، چونكه راسته وخو په یوه ندی له نیوان تاكه كان به یه كه وه پته وتر دهكات.

۳- کارامه یی خویندنه وه: (Reading)

یه کی کی تر له کارامه ییه كانی زمان خویندنه وه یه، كه مروّف ده توانیته، له ریگه ی ئەم کارامه ییه وه كومه لیک زانیاری جیاواز له بابه تی نووسراو وه برگریته، به شیوه یه ك پرۆسه یه کی ئەوه نده چالاكه، كه له برپاره سه ره كیه كاندا پشتی پیده به ستریته. ((کرداریکی ئەندامی دهروونی ژیرییه، تیندا هیما نووسراوه كان (پیت جولوه و به زهفت) وه رده گێردین بو واتای خویندراو (دهنگار، بیدهنگ)، کاریگه ری لای خویننه ره به کارلیکی له گه ل ئەو بابه ته ی دهیخویننیته وه ده رده كه ویت، له گه ل به کارهینانی له ره فتاردا له كاتی خویندنه وه، یان پاش خویندنه وه)) (قاسم، ۲۰۲۴: ۱۶). كهواته خویندنه وه پرۆسه یه کی ژیرییه، واته تاك ده بیته توانای ناسینه وه ی پیت و دهنگه كانی هه بیته، كه بتوانیته هیما كانی زمان به دهنگ ده ربیریته، ریزیان بكا، دواتر لیكدانی به شه كان و ئەوهش له ریگای خویندن له خویندگه كانه وه ده بیته، جگه له مانهش پرۆسه ی خویندنه وه، ته نها له ریگه ی ههستی بینینه وه جیبه جی ناکریته، به لكو به هوی ههستی دهست لیدانیش، كه بو نابینایه كان به كار دیت، جیبه جی دهكریته. گرنگی ئەم کارامه ییه، ده ره وی سنوری ئاده میزادی تئیه راندوه، له هه موو

ثابینه کانی ئاسمانیدا، به دیدیکی بهرزوه سهیری (خویندن) کراوه، به تاییهت له ئایینی پیروزی ئیسلامدا، یه کهم ئایهتی قورئان که به سهر پیغه مبه (دخ) دابهزی، جهختی له سهر کرا، ئایهتی (اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ) (القران الکریم، سورة العلق، الایة ۱) بوو. واته (بخوینته)، له زوربهی ئایینه ئاسمانیه کاندای زور گرنگی پیدراوه و پیده دریت، به تاییهت بو ئه وهی ئایهته کان به راست و دروستی بخوینرینه وه.

۴- کارامهیی نووسین : (Writing)

پینوس وهک ههر ئامرازیکی نووسین و لاپه ره (کاغهز، پیسته...تاد) یه کیکن له کونترین و سادهترین و به هیترترین ئامرازهکانی نووسین، که رهنگدانه وهی ئاخواتنه، واته ئاخوهر به پنی مه بهستی ئاخواتنه که، نووسین به رههم دهینیت، ئه و کارامه ییه له ریگه ی راهینان و فیزکردنه وه به دهست دیت. ((نووسین پیچه وانه ی قسه کردن زورتر دهمینیت وه و که متر دهگوریت جگه له مهش له کاتی گوکردنی هیچی لی نافه وتیت)) (دزه بی، ۲۰۱۲: ۲۶). ههر ئه وه شه که وای کردوه، ئه و بیروبوچوونانه ی که له ریگه ی نووسینه وه له نه وه یه که وه بو نه وه کی تر دهگوازریت وه زیاترن، له گواسته وه له ریگه ئاخواتنه وه. ولیهم زینسه ر (William Zinsser) ده لیت : ((نووسین بیرکردنه وه یه له سهر کاغهز)) (عهلی، ۲۰۲۳: ۲۷۳). که واته ئامرازیکی گواشته کردنی مرؤقه بو دهرپینی ههست و سۆز که به رامبه ر به بابه تیکی دیاریکراو دهینووسیت، هۆکاریکی گرنگی تومارکردن و ناساندنی میژوو و کلتوره جیاوازه کانه، واته به ستنه وه ی رابردوو به ئیستایه، پیشبینی بو داهاتوو دهکات.

گرنگی نووسین :

- 1- (شیوازی نووسین، کاریگری له سهر چالاکى بازرگانى دروستدهکات، واته ههر په یامیک ریژهى پارزیوونى بهرامبهر دیاریدهکات (Ranaut, 2018:33).
- 2- (نووسین هۆکاریکه، بۆ تۆمارکردنى ههموو ئه و زانست و زانیارییهى که له بواره جیاوازهکان وهک (بازرگانى، زانستى، رامیاری...تاد) دا ههیه.
- 3- ئامرازیکه له ئامرازهکانى خویندنهوه و بهرز کردنهوهى کارامهیهیهکانى تری زمان. (صالح، سعید، 2023: 455).
- 4- رهنگدانهوهى لایهنى ههست و سۆز له نووسینى بازرگانیدا، چالاکى فرۆش زیاد دهکات، چونکه (نووسین هۆکاریکه بۆ په یوه ندىکردن و گوزارشکردن له بیه و ههست و سۆز و دهروونى تاکهکان) (صالح، سعید: 455).
- 5- (نووسین ئامرازى داهیتانه، نووسهران له ریگهى شیواز و پووداوهکانى سهردهم بابهتهکانیان دهگوازنهوه، کهدهبیته هۆى چیژبهخشین، خوشى دهروونى بۆ تاک دهپهخشیتیت.
- 5- ئامرازیکى گرنگى بانگهشه و راگه یاندنه، به تاییهت له بازرگانیدا (عهلى و مهحمود، 2020: 137).
- 6- نووسین شاکاریکی دیار و هونهریکی باشى فیروونى زمانى دوومه (کریم، 2024: 152). کهواته نووسین هۆکاری مانهوهى بهردهوامى زانست و زانیارییه، هۆکاری ناساندنى شارستانیهتى جیاواز و پتهوکردن و لیکنرازدانى په یوه ندىیهکانه، تاک دهتوانیت به شیوهیهک گوزارشت له ههست و بیرو دهووبه بکات، که بیهته مایهى دلخوشى و چیژبهشینى تاکهکان، به پیچهوانه شهوه رۆلى نه رینى دهگیریت.

پیکهاتەى نووسین:

کاتیک نووسەر بابەتیک دەروژینیت، بۆ ئەوەی مەبەستە دیاریکراوەکەى خۆی پیشکەشکەشکات، ئەمیش بۆ ئەوەى کاریگەرى دروستبکات نووسەر رەچاوەى پیکهاتەکانى نووسین دەکات، کە بریتین لە: فۆرمى وشەیی: ئەم شیوەیە، ئاماژەى بۆ ئەو وشە و پیکهاتە و شیواز و نەخشە زمانەوانیانەى، کە نووسەر بەپێى یاسای زمانى، زمانەکە هەلدەبژیریت، کە هەلگری ئەو بیروکە و واتایە، دەیهوێت بە خوینەر و دەرووبەر بیگەیهنیت.

۲- ناوهرۆک: رەهەندیکی بیرییە، لەم شیوازدا ئاماژەى بۆ زانیاری و واتای راستییەکانى ئەو بیرکردنەوهیە، کە مروف بە ئاگاییەوه لە ریگەى ئەزمونی خویندەوه بە هوشیارییەوه وەریدەگریت (رباعیە، ۲۰۱۵: ۹). پیکهاتەى نووسین تەوهرەیهکی نرخداری پەيامەکانى نووسەر، پيوسته بە هەستیارى و هاوسەنگى مامەلە، لەگەل هەر دوو لایەنەکە (فۆرم، ناوهرۆک) دا بکات، واتە فۆرم لىهاتوووى نووسەر دەردەخات، چونکە دەبیتە هۆى چێژدارکردن و سەرنج راکیشانى خوینەر، لەبەر ئەوەشە کاتیک نووسەر لە نوسینیکیدا (فۆرم) یكى لاواز، ناوهرۆکیکی بەهیز بەکاردهینیت، نیشاندهرى ئەوهیه، کە نووسەر هیچ پەيامیکى لە لایەنەى کە شیاوى باسکردن بێت، بەپێچەوانەشەوه، دەبیتە هۆى ئەوهى کە ناوهرۆکەکە ون بێت، خۆى لە هۆکارى بێزابوونى خوینەر ببینیتەوه.

جۆرهكانی نووسین :

جۆرهكانی نووسین به پنی سیمای هاوبهش و جیاوازی زمانهكان، ئەو تایبهتمهندییهی كه زمانهكان ههیانه دابهشدهكریت، بۆ ئەم بهشانه:

((نووسینی ئاسایی :ئەم جۆره نووسینهیه، كه له نووسینی پەرتووك و رۆژنامهكان بهكار دیت، كه زۆر فۆنیم ههنا گۆناكرین، ئەمەش له زمانی عه ره بیدا له بری ئەوهی بنوسریت (هاذا) دهنوسریت (هذا).

۲- نووسینی فۆنیمی: ئەم جۆرهش كه شیوهی نووسینی فۆنیمهكان یهكسانن، به شیوهی گوگردن، و اتا ژماره ی فۆنیمهكان یهكسانن له گهڵ ژماره ی دهنگهكان بۆ نمونه زمانی كوردی.

۳- نووسینی دهنگی: ئەم جۆرهش هه مان نووسینی فۆنیمی بۆ بهكار دههینریت، له گهڵ زیادكرنی هه ندی هیمما وهك: سوراندنی لیو و قه له و كوردنی دهنگ خشیه... هتد)). وهك: فۆنیمهكانی {ل-ل}، {ر-ر} (دزهیی، ۲۰۲۱: ۲۱۷).

۲- تیروانین له زاراو و پیناسه ی بازرگانی

۱-۲- زاراو ی بازرگانی

مروّف به سروشت، بونه وهریکی کومه لایه تیه، پیداو یستیه کانی له ریگه ی په یوه ندیه کومه لایه تیه کانه وه دابینه دکات، له بهر ئەمهش بازرگانی جوړیکه له کارلیکی کومه لایه تی، ده بیته له چوارچیوه ی یاساکانی خویدا ریكبخریت، بۆ ئەوه ی کاریگه ربیه کی ئەرینی و بنیاتنه ر به جیبه یلیت، بازرگانی یه کیک له کوترین چالاکیه مروّفایه تیه کانی، به هوی کارلیکی زمانیه وه رۆلیکی بهرچاوی له گه شه سه ندنی شارستانیه ت و دروستکردنی په یوه ندی له ناو کومه لدا هه بووه.

له سهرتادا مروّف بۆ ئهوهی پیداو یستییه کانی دابینکات، په نای بۆ گورپینه وهی کالا به کالا بردووه، (ئهم چالاکیهش به (Barter) ناوده برا، که بریتیه له ئالوگورپی به رهه میک به به رهه میکی جیاواز تر (نصیری، ۱۹۸۹، : ۳۰۳). ئه مه سهرتایی چالاکي بازرگانی مروّف بوو، که تیندا هر دوو لایهن سوودمهند ده بوون. له زمانی ئینگلیزیدا بۆ بازرگانی (Business) به کار دیت، له گه ل به کارهیتانی (Trade , Commerce)، له زمانی عه ره بيشدا (تجارة)

به کارهاتووه، که له (تجر) وه وه گیراوه. له گه ل به کارهیتانی زاراو هیه کی تر (المقايضه) که به واتهی ئالوگور دیت. ۲-۲- پیناسه ی بازرگانی

بازرگانی یه کیکه له و نامرازه هه مه جوړانه ی که مروّف به کاری ده هینیت بۆ پرکردنه وه ی پیداو یستییه جیاوازه کانی خوی، که هۆکاری دهره او یشته ی کومه لیک گورپانکاری زمانی لینه دیدیت، هیه لایه نیک ناتوانیت هه موو پیداو یسته کانی له سنوری ژیا نی خوی دابینکات ((بازرگانی به شیکي سیسته می ئابورییه، رواله تیکه له رواله ته کانی ژیا نی ئابوری، له سه ر بنه ما ی ئالوگورکردن دامه زراوه)) (سعدی، ۲۰۱۵ : ۵۱).

بازرگانی بریتیه له کرداری کرین و فروشتنی کالا و به ده سته یانی سهروهت و سامان له ماوه یه کی دیاریکراودا، سهروهت و سامان ئامازه یه بۆ هه ر به هایه کی دارایی یان دراویک که له ریگه یه وه کالاکانی پیده کردیت ئه وه ی ئهم کاره ده کات، به بازرگان ناوده بریت (1 : Charles, 2018).

٢-٣- جوره كاني بازارگانی

بازرگانی وهك چالاكییه کی کرین و فروشتن و ئالوگوری کالا و خزمه تگوزاری، دابهشی سهر دوو جوری گرنگ ده بیئت، هه ریه که یان تاییه تمه ندی زمانی و به کارهینانی تاییهت به خوین هه یه، ئه مانهش بریتین له :

١- بازارگانی ناوخو (Domestic Market)

له م جوره دا، ئالوگوری کالا و خزمه تگوزاری له سنووری ولاتیکدا ئه نجامده دریت، ئه م جوره بازارگانییه (له کومه لیک پرۆسه و دامه زراوه پیکدیت که مامه له له گه ل ئه و کالا و خزمه تگوزاریانه دا ده کات، که له سنووری ناوه وهی ولاتدا ئه نجامده دریت، له

ناوه نده کانی به ره مهینانه وه ده ستیپده کات، به ده ستگه یشتنی به کار به رانه وه کوتابی دیت) (نجفور ١٣٩١ : ١٠٥).

که واته چالاکی و مامه له کردن له بازارگانی

ناوخو بییدا، سنووری ناوه وهی ولات یان ناوچه که ده گریته وه، که تیندا زمانی نیشتمانی هوکاری باشتربوونی په یوه ندییه کانه. تیگه یشتن له پیداو یستییه کانی بازار باشترا ده کات، ئه میش په یوه ندی به هیتر له نیوان لایه نه کانی بازارگانییه کاندرا وستده کات.

٢- بازارگانی دهره کی (Foreign Market)

ئه مجوره ئامازه یه بو ئالوگوری کالا و خزمه تگوزاری و سه رمایه له نیوان ولاتانی جیاوازا، (پرۆسه یه کی ئالوگوری بازارگانییه، که تیندا کالا و خزمه تگوزاری و توخمه کانی تری به ره مهینان له نیوان ولاته جیاوازه کاندرا ئالوگور ده کریت، به ئامانجی به ده ستهینانی سوودی هاوبهش، له نیوان ئه و لایه نه بازارگانییه کی که مامه له ی تیدا ئه نجامده دن) (عبدالرحیم، ٢٠٢٢ : ٧).

كهواته ئەمجۆره سنورى جوگرافى، جىيان دهكاتەوه. بازىرگانى دەرەكى رىنگايەكه بۆ ئاشنابوون بە زمانەكان، جا بە فەيزبوونى زمانە بيت يان بە هاتتەناوەهوى وشەكان بيت، بەتايبەت (ئەو كالا و خزمەتگوزارىيانەى كه بە هوى پىويستىيەوه بازىرگانى پىدەكرىت و لەناو و لاتدا بلاو دەبىتەوه، دواى گۆران و گونجانى دەنگىيەوه كارلىك لەگەل زمانەكه دەكات، بۆ نموونە وهك وشەكانى (شەكر، زەعفەران، قاوه، لىمۆ...تاد) (شوانى، ۲۰۰۱: ۲۳).
توانىويەتى لەگەل زمانەكه خۆى بگونجىنيت، ئەمەش دەبىتە هوى دەولەمەندكردنى فەرەهنگى و لاتەكه.

۲-۴- رهگهزهكانى بازىرگانى

۱- بازىرگان (Merchant)

بازىرگانان رۆلىكى گرىنگ دەگىرن لە ئابوورى هەر و لاتىكدا، لە رىنگى كرىن و فروشتنى كالا و خزمەتگوزارى لە بازىرەكانى ناوخۆ و دەرەهەدا بەشدارى لە گەشەى ئابوورى و بەرهو پىشچوونى بازىرگانىدا دەكەن.
بازىرگان: (ئامازەيه بۆ كهسەيك كه مامەلەى بازىرگانى وهك پىشەيهكى ئاسايى خۆى ئەنجامدەدات، بەر دەوام كالا، شەمەك، خزمەتگوزارى دەكرىت و دەفروشتىت) (اسكىنى، ۱۳۸۶: ۱۰۷). كهواتە بازىرگان بە كارەكتەرىكى سەرەكى دروستبوونى پەيوئى زمانى دادەنرىت، هەر وهك چۆن هەولەى هينانەناوەى و ئالوگۆرى كالا خزمەتگوزارى دەدات، ئەواش وشە و زاراوەى نوئى دەگوزارىتەوه، بە تايبەت كاتىك سنورەكه فراوانتر دەبىتەوه، وهك پردىك بۆ پەرىنەوهى كلتور بازىرگانى و زمان خۆى نىشانەدات.

٢- بازار (Market)

بازارەکان لە سەر دەمه و شوینە جیاوازه‌کاندا، شیوهی جوربه‌جۆریان وەرگرتبوو به ناوهندی سەرەکی ئالوگۆری کالای و خزمه‌تگوزاری و زانیاری ناسراو بوون، که تیندا ئاخیوهرانی جوربه‌جۆری زمان به یه‌کده‌گن، به زار و زارواه جوربه‌جۆره‌کانی ناوچهی دیاریکراو، کاریگه‌ری له‌سه‌ر شیوازی زمانی بازاردا دروستده‌کن، هه‌ندی‌کجار ده‌بیته هۆی دروستبوونی شیوازیکی تایبته به‌زمانه‌که. ئەم چه‌مکه ته‌نیا ئاماژه نییه بۆ شوینە دیاریکراوه‌کان که کرین و فرۆشتنی تیندا ئەنجام‌بدریت، به‌لکو ئاماژه‌یه بۆ ته‌واوی ئەو سیسته‌مه ئابوورییهی که ئالوگۆری تیندا رووده‌دات. بازار (شوینیکه که تیندا کرپار(داواکار) و فرۆشیار(دابینکار) رووبه‌رووی یه‌کتر ده‌بنه‌وه، بۆ ئەوهی پرۆسه‌ی بازرگانی جینه‌جینیکریت) (باقری، ۱۳۹۹: ۳۹). له‌م پیناسه‌ی سهره‌هوه‌دا، گرنگی چه‌ند تایبه‌تمه‌ندی بازارمان بۆ ده‌رده‌که‌ویت، که بریتیین له:

شوینیکی جوگرافی ← کرپار(داواکار) ← فرۆشیار(دابینکار) ← ئالوگۆری کالای و خزمه‌تگوزاری
له‌م تایبه‌تمه‌ندیانه‌دا سی‌ په‌گه‌زی سهره‌کی بوونی هه‌یه (کرپار، فرۆشیار، ئالوگۆری) بی‌ هه‌ر یه‌ک له‌مانه‌دا پرۆسه‌که په‌کیده‌که‌ویت، گرنگی شوین، بۆ کۆمه‌لیک بازاری دیاریکراودا مه‌رجی سهره‌کییه، به‌لام کۆمه‌لیک بازار بوونی هه‌یه که پینووستی به شوین نییه، به تایبته که باسی بازاری گروپ و (ئۆنلاین) ده‌کریت.

٣- خواست (Demand)

خواست له بازرگانیدا یه کتیکه له چه مکه گرنگه کان، که رۆلکی گرنگی له زنجیره ی دابینکردن و جوله ی بازرگانیدا هه یه. خواست: (بریتنییه له داواکاری بری پتیویست له کالایه ک یان خزمه تگوزارییه کی دیاریکراو له لایهن به کار به ره وه له ماوه یه کی دیاریکراودا، و به نرخیکی دیاریکراو مامه له ده کړیت، جگه له کارامه یی زمان چه ندین هۆکاری تر وهک (داهات، نرخ، ئاره زوو) کاریگه ری له سه ر خواست دروستده که ن (شامیه، ٢٠٢٣ : ٥٥).

٤- بازارگه ری (Marketing)

بازارگه ری وهک زانست و هونه ریک، هه ولده ات هاوسه نگی له نیوان پیداو یستییه کانی کړیار و ئامانجه کانی بازرگانیدا دروستبکات. (ناوه رۆکه که ی رینازیکی ستراتیژی بازرگانیه، که مه به سستی دروستکردنی به هایه کی ریکو پیک بۆ پاراستنی به رژه وه ندیه، که کاریگه ری له سه ر خواست دروستده کات) (فرشادگهر و همکاران، ٢٠١٧ : ٢). به سه رنجدان له م پیناسه یه دا به هوی رۆلی کاریگه ری کارامه ییه کانی زمان بازارگه ری ته نیا ئه رکی زیادکردنی فروش نییه، به لکو رۆلی له دروستکردنی په یوه ندی به رده وام له گه ل کړیاراندا هه یه، بۆ به هیزکردنی وابه سته ی ئه و به ها و براند و داوایه ی که مه به سستی فروشیاره، به رامبه ر کړیاره کان جیبه جیبتیکات.

٥- پرووداوهكان (Events)

پرووداوان یان هەر بارودووخیکی نهخوازراو کاریگه‌ری له‌سه‌ر خواست دروستده‌کات، پیشبینی بو بارودووخیکی نادیار له داهاتوودا، کاریگه‌ری له‌سه‌ر بری خواست دروستده‌کات، بو نمونه له راگه‌یاندنیکى حکومه‌تدا به دهربرینیکى نووسراو و زاره‌کی، وهک (هه‌فته‌ی داهاتوو که‌ره‌نتین ده‌ستپیده‌کات). ئەم رسته‌یه‌دا ریژه‌ی خواست له‌سه‌ر پیوسته‌کان زیاد ده‌کات، به‌تایبه‌ت کاتیک دوو ولات گرژی نیوانیان زیاد بکات و ئەگه‌ری پروودانی جه‌نگ پیشبینی ده‌کریت.

٦- هۆکاره‌کانی گواسته‌وه و گه‌یاندن (Factors of Transition and Delivery)

یه‌کیک له پایه‌سه‌ره‌کیه‌کانی بازرگانی کالا له هه‌موو قوناغیکی میژوویدا، به‌تایبه‌ت بازرگانی هاوچه‌رخیشدا پرسى گه‌یاندن یان گواسته‌وه‌ی کالا‌کانه. (که‌رتى گواسته‌وه و گه‌یاندن به‌شیوه‌ی کورتماوه، دريژماوه، کاریگه‌ری له‌سه‌ر گوراوه سه‌ره‌کیه‌کانی بازرگانی وهک به‌ره‌مه‌یتانی گشتی و به‌ره‌مه‌یتان له به‌شه‌کانی ئابوری، دامه‌زاندنی گشتی دروستده‌کات، به‌رز و نزمی نرخ له به‌شه‌جیاوازه‌کانی بازرگانی، پیوه‌ره‌کانی تیچووی ژیان دروستده‌کات) (ارجرودی، ۱۳۸۳: ۵۹۸). که‌واته پرۆسه‌ی گواسته‌وه و گه‌یاندن هۆکاری فراوانکردنی چالاکی بازرگانیه، له هه‌ندیک مامه‌له‌ی بازرگانیدا، ریکه‌وتن به‌نده به‌گواسته‌وه و گه‌یاندن کالا‌کانه‌وه.

٧- سیسته‌می کیش و پیوانه‌کان (Measure and Analogy)

سیسته‌می کیش و پیوانه‌ پۆلیکی به‌رچاو ده‌گیریت، له‌گه‌شه‌سه‌ندنی ئابووری و زانستی و کومه‌لایه‌تی ولاتدا، به‌دروستکردنی یه‌کپارچه‌یی و وردبینی له‌کیش و پیوانه‌دا. (ئه‌رکی سه‌ره‌کی سیسته‌می کیش و پیوه‌ره‌کان ئەوه‌یه که دلناییت له‌وه‌ی که یه‌کسانی له هه‌موو مامه‌له‌ بازرگانیه‌کاندا زال بیت، که

دياريکردنی بر، نرخ بهرامبەر به بری بابتهکه تیدا دیاریدهکریت، وهک ریکخهریکی لایهنی سینه می سه ره به خو و بابتهیه بو نهوهی دوور بیت له ساخته کاری، جگه له دنیایی له کوالیتی بهروبومهکان له مامه له بازرگانیهکاندا (Olson, 2017: 8). بویه لهم زهمینهیهشدا زمان وهک نامرازیکی گرنگ له درخستنی یهکهی پیوانه دا رۆل دهبینیت، نهویش به وشه و دهستهواژه جوربهجورهکان به پی پیویتی که رهسهکان.

۳- راساندنی کارهکیانهی کارامهیی زمان

کارامهیی زمان جگه لهوهی ههولی دروستکردنی په یوهندی دهات، رۆلی سه رهکی له روونکردنه وه و گه شهی مامه له جوربهجورهکان دهگیریت. به کارهیتانی دروستی ئەم کارامهیه، پرۆسهی ئالوگوری کالا و خزمهتگوزاریهکان چالاک دهکات، ئەمهش کاریگهری له سه ره به رهو پیشچوونی په یوندییه (ناوخۆیی و دهرهکیهکان) دروستهکات.

۳-۱- کاریگهری په یوهندی زمان له بازرگانیدا

مه بهستی سه رهکی زمان په یوهندیکردنه، نهو په یوهندیهش که له گه ل ئامانجیکی دیاریکراودا یه که دهگرن، کاتیک کاریگه ر دهبیت، که نیره ره په یامه کهی به ته واوی بگه یه نیت، که واته زمان په یوهندی له نیوان دوو ره گهزی هاوبهش دروستهکات، به هه مان شیوه بازرگانی په یوهندی له نیوان دوو لایهنی به رژه وهندی خواز، که نهویش (به ره مهین، به کارهین) ه سازدهکات.

له دانوستانه بازرگانیهکاندا، به کارهیتانی دروستی زمان و تیگه یشتن له کلتوره جیاوازهکان دهبیت هوی ریکه وتنی سه ره که وتوو له م بواره دا، نهو زمانه ی که له پرۆسهی بازرگانی به کاردیت پیوسته زمانیک بیت که گونجاو بیت له گه ل نهو

تاييه تمه نديانهی که له دهورو بهردا ههستی پیده کریت، چونکه به کارهیتانی زمان به شیوازیکی گونجاو وا له بهرامبه دهکات که کاریگه ری بیروپا و پته و کردنی په یوهندی و متمانه بهینیتته ئاراهه. (ریژهی کاریگه ری بهنده به شیوازی ده برینی په یام) (ارونسون، ۱۳۸۹ : ۹۰).

په یوهندی نیوان زمان و بازرگانی، به تاییه تی له چوارچیوهی میژووی و کلتوریدا، رۆلیکی زور گرنگی هه بووه، له دروستبوونی زمانی ناوه ند (پیجن و کریول)، (ئه م زمانه له سه ره تادا وهک ئامرازیکی په یوهندی نیوان کۆچه ران و له دایکبوانی ناوچه که کاری ده کرد). (Bickerton, 1983:60). به زوری له و بارودوخانه دا سه ریان هه لداوه که گروه زمانه جیاوازه کان بو په یوهندی کردن، پیوستیان به زمانیکی هاوبه ش هه بووه، له پرۆسه ی بازرگانیه کاند، ئه م پیوستیه به کارلیکی زمانه وانی له نیوان کهسانی خاوه ن زمانی جیاوا، بوته هوی سه ره لانی زمانیک که له زمانی دایک ساده تره، ئه میش وهک ئامرازیکه بو په یوهندی نیوان بازرگانان و تیکه له ی کلتوره جیاوازه کاند. (زمانی پیجن وهک زمانیکی بهرکه وتنی سه ره تایی له ناوچه بازرگانی و داگیرکراوه کاند ناوده بریت، له تیکه له یهک له وشه سازی و ریزمان له زمانه جیاوازه کانه وه سه ریه لداوه. ئه م زمانه بو په یوهندی کردن له نیوان بازرگانان و کریکاران و نه ته وه جیاوازه کاند به کارده هیترا، به تیه ربوونی کات، به گواسته وه و وهرگرتنی زمانه که بو نه وه کانیان، ئه م زمانه بووه زمانیکی زگماکی خویان، واته پیجن په ره ی سه ند، بو به زمانیکی کریول. زمانی کریول زمانیکی ئالوزتره، که پیکهاته یه کی ریزمانی تاییه تریان هه یه به به راورد به زمانی پیجن و ده توانیت وهک زمانی سه ره تایی کومه ل خزمه ت بکات) (فرامکین و همکاران، ۱۳۷۸ : ۵۵۱). ئه و پرۆسه زمانه وانیانه ی که له م چوارچیوهی دا رووده دن، ئاماژن بو ئه وه ی که چون کارلیکه

بازرگانیه‌کان کاریگه‌رییان له‌سه‌ر زمان و دروستبوونی شوناسه زمانه‌وانییه نوئیه‌کاندا هه‌یه. یه‌کیک له‌گرنگترین پۆله‌کانی زمان له‌بوارى بازرگانیدا، پۆلى (پازیکردنه)، پازیکردن هونه‌ر و زانستیکه، له‌ریگه‌ی تیگه‌یشتتی قوولی لایه‌نی به‌رامبه‌ر جیه‌جیده‌کریت (آقابابانی، ۱۳۹۸ : ۱۶). پۆلى پازیکردن له‌زماندا کاتیکی جیی خوی ده‌گریت، که‌سه‌که‌ر په‌یامیک ئاراسته‌ی گوینگر ده‌کات، ئه‌میش ده‌بیته هوی کاردانه‌وه‌ی گوینگر، به‌پیی ئه‌و شیوازه‌ی که‌پیشکەشی کردوه.

۲-۲- پازیکردن (Persuasion)

له‌سه‌ره‌تایی ژيانی مروفايه‌تی پازیکردن ئامرازیکى گرنگی په‌یوه‌ندی بووه، له‌گه‌ل ده‌ستپینکی ژيانیش به‌کارهینانی (پازیکردن) وه‌ک بابه‌تیکی سه‌ربه‌خۆ، کاریگه‌ر سه‌یرکراوه. (پازیکردن جوړیکه له‌په‌یوه‌ندی گشتی، که‌تاکه‌کان بۆ‌گه‌یشتن به‌مه‌به‌ستی دیاریکراو به‌کاریده‌هینن، هه‌ولده‌دن به‌به‌کارهینانی په‌یام دوستبوونی په‌یوه‌ندی گۆرانکاری له‌سه‌ر لایه‌نی به‌رامبه‌ر دروستبکەن) (ساروخانی، ۱۳۸۳: ۹۵). به‌تایبه‌ت له‌هه‌ندی شوین و ناوچه‌جیاوازه‌کاندا که‌سی شاره‌زا هه‌بووه که‌خه‌لکیان فییری هونه‌ری پازیکردن ده‌گریت، بۆ‌به‌ده‌سته‌هینانی به‌رژه‌وه‌ندی تایبه‌ت، ((کاری سه‌ره‌کی سوڤستاییه‌کان بریتیبوو له‌فییرکردنی هونه‌ری گفتوگۆی سه‌رکه‌وتوو، به‌بی گویدان به‌هه‌ق و ناهه‌ق، راستی و ناراستی ده‌ربرینه‌کانیان، واته‌له‌ریگه‌ی فیلی زمانه‌وانییه‌وه، خه‌لکیان فییر ده‌کرد که‌چۆن براوه‌بن له‌گفتوگۆکاندا، زمانیان به‌کارده‌هینا و ته‌نیا لایه‌نی پاراوی و ره‌وانییزیان به‌کارده‌هینا)) (سه‌عید و عه‌ساف، ۲۰۲۳ : ۲۰۹). که‌واته‌پازیکردن پرۆسه‌یه‌کی

ورده، كه ئامانجی گۆرپنی بیر و بۆچوون، باوه پینهتانی لایهنی بهرامبه ره، بویه بۆ سه ركه وتنی ئەم پرۆسه یه، پیویسته رهچاوه ی جیهه جیکردنی چه ندین قوناغ بکهین، که له رازیکردنا پیاده ده کریت.

۳-۲-۱- قوناغه کانی رازیکردن

ئەم پرۆسه یه به گشتی چه ند قوناغ له خۆده گریت، که هه ریه که یان رۆلکی گرنگ ده گێرن له گه یشتن به ئه نجامه خوازاوه کان. زانین و تیگه یشتن له م قوناغانه دا ده توانیت یارمه تیده ر بیت له باشتکردنی تواناکانی په یوه ندیکردن و زیادکردنی کاریگه ری له ژینگه جیاوازه کاند. (هه ربه رت لیونبرگ) قوناغه کانی رازیکردنی دابه شی سه ر پینچ هه نگاوی گرنگ کردوه، که بریتین له:

۱- قوناغی درکپیکردن:

(بیرکردنه وه و درکپیکردن و ناساندن) ناوه رپۆکی په یام ده گریته وه، له رپوی قه باره و گرنگی و هه لویست و هه ست و سۆزه وه. بۆ نموونه (خواردنی ماسی به رگری له ش به هیز ده کات) له م رسته یه دا نیره ر ده یه ویت به رامبه ر رازی بکات به خواردنی گۆشتی (ماسی) ئەمیش پیویسته که رپوونکردنه وه له سه ر بابه ته که بدات بۆ ناساندنی و سووده کانی (ماسی) که خاوه ن چه ندین تاییه تمه ندی به سوود به تاییه ت فیتامین (D) یه، که به رگری له ش به هیز ده کات.

۲- قوناغی به رژه وه ندی:

وه رگر هه ولده دات زانیاری ده رباره ی لایه نه گرنه کانی په یام وه رگری، که رهچاوی به رژه وه ندیه کانی خوی بکات. به رهچاوه کردن و زانینی زانیاریه کان وه رگر

ئەوێ بۆ دەردەكەوێت كە بە خواردنی تەندروست لەش هەست بە ئارامی دەكات، ئەمەش نیشانەدانی بەرژەوهندییە.

۳- قوناغی هەلسەنگاندن:

وەرگر لەم قوناغەدا هەلسەنگاندن دەكات لە نیوان بارودۆخی پیش پەيام و دواي پەيام كە گۆرانكارى كردووه، رێژەى سوود و قازانج دیاریدەكات. بۆ نمونە: (كړینی ئەم كالاiane به شیوهی كۆ سوودی زیاتره) وەرگر به پێی ئەو ئەزمونەى كە له پێشدا هەیبوو، بۆی دەردەكەوێت كە كړینی ئەم كالاiane بهم شیوهیه نرخى كەمتره و سوودی زیاتره .

۴- قوناغی هەولدان:

وەرگر لەم قوناغەدا بیروكەى پەيامەكە به شیوهی زانستی تاقي بكاتوه و درك به سوود و قازانجی پەيامەكە بكات. لەم قوناغەشدا وەرگر هەولێ تاقيكردنەوهی پێشنيارهكە دەكات، به شیوهیهكى كارەكى تاقيدهكاتوه.

۵- قوناغی پەیرهوكردن:

دواي ئەوهی كە وەرگر بۆی دەرکەوت كە پەيامەكە سوود و قازانجی هەیه بۆی، بیروكەكە وەردهگریت و پەیرهوی دەكات (دزهیی ۲۰۱۳ : ۳۸). كەواته قوناغەكانی رازيكردن به دركپيكردنێ ئەو پەيامە دەستپيڤدەكات كە ئاراستهى وەرگر دەرکړیت، وەرگريش پەيامەكە شیدهكاتوه، بۆ زانینی سوود و قازانجی پەيامەكە و بریاردانى به پێی خواستی بەرژەوهندى كەسهكە، له كوتاييدا بیروكەكە وەردهگریت و پەیرهوی دەكات، چاوهروانى ئەو ئەنجامه دەكات كە مەبهستیه تی .

٣-٢- رازیکردنی کاریگەر:

رازیکردنی کاریگەر واته توانای دروسنکردنی کاریگه‌ری له‌سه‌ر هه‌لۆیست و ره‌فتاری که‌سانی به‌رامبه‌ر له‌ ریگه‌ی په‌یوه‌ندییه‌کی ئامانجدار، ئەم پرۆسه‌یه به‌ تیگه‌یشتنیکی قوول له‌ پیداویستی و ئاره‌زووه‌کانی به‌رامبه‌ر، گه‌یاندنی په‌یامی

تایبته و به‌کاره‌ینانی ته‌کنیکه‌کانی په‌یوه‌ندیکردنی گونجاو ئەنجامده‌دریت. تیگه‌یشتن له‌ بنه‌ماکانی رازیکردن به‌ شیوه‌یه‌کی کاریگەر ده‌توانیت یارمه‌تیده‌ر بێت، له‌ باشتکردنی په‌یوه‌ندییه‌ که‌سییه‌کان و زیاده‌کردنی کارایی له‌ شویینی کار و به‌ده‌سته‌ینانی سه‌رکه‌وتن له‌ بواره‌ جیاوازه‌کانی ژياندا. به‌ تایبته کاتیک بو رازیکردن، ده‌ربهرینه‌کان به‌ شیوه‌ی ریکلام پیشکەش ده‌کریت، چونکه ((ریکلام بریتیه له‌ هونه‌ری رازیکردن و جیگا‌خۆشکردن و بردنه‌پیشه‌وه‌ی ئامانجیکی دیاریکراو، به‌مه‌به‌ستی پرسنگدارکرد و توخ‌کردنه‌وه‌ی ئایدیایه‌ک ، یاخود بوونیکی فیزیکی، یا ماددی، تاوه‌کو خوازیاری بو زیاد و زیاتر بکریت)) (کریم و غه‌ریب، ٢٠٢٣: ٢٨٥). رازیکردنی کاریگەر چه‌ند قوناغیکی هه‌یه که ده‌بیت ره‌چاو بکریت بریتین له‌:

١- دامه‌زراندنی بناغه‌یه‌کی توکمه له‌ ریگه‌ی باوه‌ر به‌خۆبوون و پیشکە‌شکردنی راسته‌خۆ و هه‌لبژاردنی گونجاو زانیارییه‌کان. بۆنموونه‌ (ابردویه‌که‌ی سه‌رکه‌توو، تایبه‌تمه‌ندی بارگاویکراوی درێژخایه‌ن، کیشیکی که‌م، ته‌نیا مۆبایلی ئیس ٢٤)ه.

به‌کاره‌ینانی هیزی جه‌سته و هاوتاکردنی له‌ کاتی قسه‌کردندا، واته ئاماژه و جولاندنی سیمای ده‌موچا له‌ بارۆخه‌ جیاوازه‌کان گۆرانکاری به‌سه‌ردادیت. به‌کاره‌ینانی ده‌ربهرین وابه‌سته‌کردنی به‌ ئاماژه‌کان وه‌ک (زه‌رده‌خه‌نه، جووله‌ی ده‌ست...تاد) مه‌به‌ستی په‌یامه‌کان به‌هیزتر ده‌کات.

نموانه دا لایه نی یه کهم به هوی ئەم رۆله گرنگه ی که رۆلی باوه رپهینانه، توانی (وهسف، هاندان، هه ره شه) به کار بهینیت، بۆ قایلکردنی به رامبه ر، که واته به چه ند دهر برینیکی جیاواز، کاریگه ر بیه ک دروستبکات، ئەم کاریگه ریش ده بینه دروستبوونی په یوه ندی زمان و بازرگانی له بواره جیاوازه کاند. که واته زمان رۆلینکی گرنگ ده گپیت له بازرگانیکردندا، ده توانیت ههسته کان بورووژینیت، کاریگه ری له سه ر تیروانینه کان دروستبکات و له کۆتاییدا رهفتاری به کار به ران بباته پیشه وه، به به کارهینانی وشه و دهسته وازه ی دروست، ئەمهش واده کات به ئاسانی ئامانجه کانیان بپیکن.

۳-۴- کارامه یی نووسین (Writing)

کارامه یی نووسین له به کارهینانی ژینگه ی بازرگانیدا رۆلینکی سه ره کی له په یوه ندی کاریگه ر و گه شه ی بواره که دا ده گپیت. ئەمهش کاتیک په یامه کان به شیوه ی متمانه به خۆبوونه وه ئاراسته ده کریت. بۆیه له کارامه یی نووسیندا گرنگیدان به پیکهاته ی نووسین (فۆرم و ناوه رۆک) خالینکی سه ره کی سه ره که وتنی پرۆسه که یه. نموانه ی یه کهم : له خسته ی ژماره (۱) دا، ژماره ی وه لام بۆ هه ر بهش و بژارده یه کی نموانه ی یه که می ناو راپرسییه که و رپژه ی سه دی بۆ هه ر بژارده یه ک خراوه ته روو:

پژوهی وهلامه‌کانی نموونه‌ی (ثایا زانیاری نووسراو، دهسته‌واژه زمانیه‌کان، کاریگه‌ری له‌سه‌ر فرۆش و به‌بازارکردنی کالاکان دروسته‌کات؟)

ژماره‌ی به‌شداربوو	نه‌خێر		به‌که‌می		به‌لێ		شوین
	پژوهی 100%	ژمار	پژوهی 100%	ژمار	پژوهی 100%	ژمار	
60	7,51%	31	26,6%	16	21,7%	13	فرۆشگای بچووک
60	10%	6	3,13%	8	76,7%	46	فرۆشگای گه‌وره
60	23,3%	14	4,13%	8	63,3%	38	کۆمپانیا
60	11,7%	7	15%	9	73,3%	44	بازاری ئۆنلاین

خشته‌ی ژماره (1)

1- روونی په‌یامه نووسراوه‌کان

پێویسته په‌یامی بازرگانی به شیوه‌یه‌ک بنووسریت که په‌یامه‌که روونی و یه‌گرتووی بگه‌یه‌نیت. به‌کاره‌ینانی ناوه‌رۆکی مانادار و پیکهاته‌ی ریکوپییک و په‌یوه‌ندی لۆژیکي له نیوان بیروکه‌کاندا یارمه‌تیده‌ره بو زیادکردنی روونی و تیگه‌یشتنی په‌یامه‌کان. روونی له ده‌ربڕیندا ریگه به‌کریار ده‌دات که به ئاسانی به‌دوای پرۆسه‌ی بی‌رک‌دنه‌وه‌ی نویسه‌کاندا بگه‌ریت، پێویسته‌یه‌یه‌کانی له خاله‌ سه‌ره‌کییه‌کانی ده‌قه‌که ده‌ر به‌یه‌نیت. به‌تایبه‌تی له

ژینگه‌یه‌دا کاریگه‌ری له‌سه‌ر فرۆش دروستده‌کات.

که‌واته له فرۆشگا گه‌وره‌کان کارامه‌یی نووسین زیاتر چالاک‌تره، بۆیه ک‌ریار زیاتر پشت به زانیارییه نووسراوه‌کانی په‌یوه‌ندی به کالاکان ده‌به‌ستیت، رۆلی فرۆشیار و په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل ک‌ریار که‌م‌تره، واته شیوه‌ی راسته‌خۆ که‌م‌تر ده‌ره‌خسیت، وهک له وینه‌ی ژماره‌(1) زیاتر هه‌ستی پیده‌ک‌ریت.

وینه‌ی ژماره‌(1)

له وینه‌ی ژماره‌(1)دا، نرخ‌ی هه‌موو کالاکان له تابلۆکان نیشان‌دراوه، به شیوه‌یه‌کی جیاواز ئەم کارامه‌یه‌ی تیدا به‌کارهاتوو، ئەویش نرخ‌ی هه‌ندیک له کالاکان به قه‌باره‌یه‌کی جیاواز نیشان‌ده‌دریت. وهک: له بری ئەوه‌ی بنووسریت (7000 دینار) نووسراوه (6900 دینار). واته سه‌یرکردنی خیرای ک‌ریار، کاریگه‌رییه‌که دروستده‌کات، چونکه ک‌ریار به سه‌یرکردنی به‌شی یه‌که‌می ژماره‌ی نرخه‌که، که (6000ه)، ئاسوده‌تر ده‌بیت، بریاری ک‌رینی ده‌دات. کاریگه‌ری ئەم کارامه‌یه‌یه له کۆمپانیاکاندا له دوو ئاراسته‌وه خۆی ده‌بینیته‌وه، ئاراسته‌یه‌کیان کاتیک له ریکه‌تنه‌ دوو

قۆلپیه‌کان به‌کاره‌یتانی ئەم کارامه‌یه‌یه، بۆ رازیکردنی خاوه‌ن کۆمپانیاکان، په‌نا ده‌به‌نه به‌ر بژارده‌ی جۆراجۆری زمانی نووسراو، که ریزه‌ی کاریگه‌رییه‌که‌ی ده‌کاته (3، 63%) بۆ نمونه بۆ ریکه‌وتنی مامه‌له‌ی ک‌رینی کالایه‌ک، لایه‌نی یه‌که‌م هه‌ولده‌دات به ئامازه‌پیکردنی خالیک که ریزگی له هه‌لاوه‌سان ده‌کات وهک (نرخ‌ی ئەم کالایانه تا ماوه‌ی سالییک گۆرانکاری به‌سه‌ردا نایه‌ت). به‌به‌کاره‌یتانی چه‌ند خالیک له‌مشیه‌یه، رۆلی کاریگه‌ری ئەم کارامه‌یه‌یه به‌هیزتر ده‌بیت، به‌لام له ئاراسته‌ی دووه‌مدا چونکه په‌یوه‌ندی هه‌ر دوو لا راسته‌خۆیه، کاریگه‌ری ئەم کارامه‌یه‌یه که‌م‌تر ده‌بیته‌وه. که ریزه‌که‌ی ده‌کاته (3، 23%).

له كوتاييدا له بازارهكاني ئونلايندا، ئەم كارامهيبه به پيژهي (٣، ٧٣%) چالاكه، واته له كوي ژمارهي وهلامى

(٦٠) به شداربوو، (٤٤) به شداربوو لهو باوهردان كه دهستهواژه نوسراوه زمانيهكان له بازارى ئونلايندا،
كارهگهري له سهر فروش دروستدهكهن، وهك يهكيك له م نموناندا، ههستي پيدهكريت.

ويتهى ژماره (٢)

له ويتهى ژماره (٢) دا، به كارهينانى رستهيهكى له م جوړه ههستي لايهني به رامبه ر دهجوليتيت، به پيشاندانى
زانباريهكانى تاييهت به داواكارى (گهياندى، كه مترين ماوه... تاد) پيژهي گرنگى ئەم كارامهيبه زياتر دهردهخات.
له م نمونهى خواره وهدا، چالاكى كارامهيبى نووسين له بازارى ئونلايندا زياتر و بهر فراوانتر، پرووتتر دهكاتوه،
به نيشاندانى تاييهتمهندييه لايهنه جياوازهكانى ئەو كالا دياريكراوانه.

كارىگهرى وشه سىجىرىيه كان له سهه لايه نى به رامبهه، ده سئگه يشتنى له ريگهى وه لامى توماتيكي نووسراو كاره كه ئاسانتر ده كاته وه.

ويتهى ژماره (3)

نموونهى دووهم : له خشتهى ژماره (3) د، ژمارهى وه لام بۆ ههه بژاردهيه كى نموونهى دووهمى ناو راپرسىيه كه و ريژهى سهدى بۆ ههه بژاردهيه ك خراوتهه پروو:

ريژهى وه لامه كانى نموونهى (ئايا رينمايه نووسراوه كان به كام زمان له سهه چۆنيه تى به كارهيئانى كالاكان، ده بيته هوى هوشيارى؟)

وه لامه كان	كوردى	بيانى	هيچيان	ژمارهى به شداربوو - ريژهى سهدى
ژماره	191	34	15	240
ريژهى سهدى	79,6%	14%	6,4%	100%

خشتهى ژماره (2)

هۆشيارى له خستهى ژماره (2) دا پيژدهى كاريگهري بهكارهينانى كارامهيبى نووسين به زمانى كوردى له سهه هۆشيارى لايهنى بهرامبهه پيژدهكهه (6, 79%)ه، ئەو زانيارى و ريكلامانهى كه له سهه كالا و شوينه ديارهكان دهنووسرين، دهتوانن كاريگهري راستهوخويان له سهه برياردانى كرپار ههبيته. پوونكردنه وهيهكى ورد و قهناعت پيگهه له سهه تايبهتمهه ندى و سوودهكانى كالاكه، سهه رنجى كرپار رادهكيشيته، به وهى كه له تيبينى ههستيارهكان، هۆشيارى دهكاتوه، جگه له وهش بهكارهينانى زمانى گونجاو و سهه رنجراكيته له وهسفر كرنى به ره مهكاندا دهتوانيته كاريگهري له سهه ههستهى كرپار ههبيته و هانى كرپينى بدات. له لايهكى تره وه تهگهه

زانيارى له سهه

به رهه مه كان ناته واو، ناروون، بيت، ده بيته دور كه تنه وهى كر يار له كالاكه. بويه ش له م نمونه يه دا زياتر هه ستي بيده كر يت.

وينه ي ژماره (٤)

له وينه ي ژماره (٤) دا به هوى به بازار كر دني ئەم (وزه به خشه) به هه ر پيگه يه ك زمانى يان نازمانى، كار يگه رى له سه ر لاواز كر دني هوشيارى تاك دروست ده كات، ئەو وزه به خشه له هه نديك له ناوچه كان به وزه به خشى (تا يگه رى) منالان ناوى رويشتوو، يه كيك له هوكاره سه ره كييه كانى گرنگى نه دان به زانيارى نووسراوى ئەم وزه به خشه، له لايه ن به كار هينه رانه وه، زمانى بيان يه. له به شيكى ئەم وزه به شه ئاماژه ي پيكر او، نووسراوه، كه به كار هينه رانى ئەم وزه به خشه پيويسته ته مه نيان سه روى (١٦) سال بيت، كه چي زور ترين ريژه ي به كار هينه رى ئەم وزه به خشه منالان ده گر يته وه. نمونه ي سييه م : له خشته ي ژماره (٣) دا، ژماره ي وه لام بو هه ر بژار ده يه كى نمونه ي سييه مى ناو راپرس ييه كه و ريژه ي سه دى بو هه ر بژار ده يه ك خرا وه ته ر وو:

رېژەى وهلامهكانى نموونهى (ئايا نووسىنى زانىارىى و ناوى كالاكان به كام زمان، وات لىدهكات متمانهت بۆ كالاكان دروستىت؟)

وهلامهكان	كوردى	بىانى	هىچيان	ژمارهى بهشداربوو - رېژەى سهدى
ژماره	٦٩	١٤١	٣٠	٢٤٠
رېژەى سهدى	٨, ٢٨%	٨, ٥٨%	٤, ١٢%	١٠٠%

خشتهى ژماره(٣)

رېژەى وهلامهكانى نموونهى (ئايا بهكارهيتانى زانىارىى و ناوى كالاكان وهك (كالا و بهرههه مى خوئالى) به كام زمان، متمانهت لهلا دروستهكات؟)

وهلامهكان	كوردى	بىانى	هىچيان	ژمارهى بهشداربوو - رېژەى سهدى
ژماره	١٨١	٤٦	١٣	٢٤٠
رېژەى سهدى	٤, ٧٥%	٢, ١٩%	٥, ٤%	١٠٠%

خشتهى ژماره(٤)

٣- متمانہ:

کاتیك کارامهیی نووسین له گه‌ل راست و دروستی و پابه‌ندبوون به بنه‌ما پیشه‌بیه‌کان تیکه‌ل ده‌گریت، به‌کاره‌یتانی سه‌رچاوه‌ی باوه‌رپیکراو و پیشکه‌شکردنی به شیوه‌یه‌کی جیاوان، ده‌توانیت متمانہ‌ی په‌یوه‌ندی بازرگانی له نیوان فرۆشیار و کریاران به‌هیزتر بگات.

به پپی داتا‌کانی خشته‌ی ژماره‌(٣) ده‌رده‌که‌ویت، که ریژه‌ی متمانہ له (ناوه‌) نووسراوه‌کانی سه‌ر کالاکان به زمانی بیانی کاریگه‌ری زیاتر دروستده‌کات، که ریژه‌که‌(٨, ٥٨%)، واته له کوی ژماره‌ی وه‌لامی (٢٤٠) به‌شداربوو، پپیان وایه که ناو و زانیاریه‌کان به زمانی بیانی زیاتر جیی متمانہ‌یه، به‌لام ئەم ریژه‌یه سه‌باره‌ت به کالاکانی(خۆمالی) پیچه‌وانه ده‌بیته‌وه، به پپی داتا‌کانی خشته‌ی ژماره‌(٤) ده‌رده‌که‌ویت، له کوی ژماره‌ی وه‌لامی (٢٤٠) به‌شداربوو، پپیان وایه، ناو و زانیاریه‌کان به زمانی کوردی له کالاکانی خۆمالیه‌کان متمانہ دروستده‌کات، که ریژه‌که‌ده‌کاته(٤, ٧٥%) ئەویش به هوی ئەو کارلیکه‌ی که له رابردوو له‌گه‌ل به‌کاره‌یتانه‌رانیدا هه‌ببووه، وه‌ک(ماستی خۆمانه، گوپزی هه‌ورامان، هه‌ناری هه‌له‌بجه...تاد). که‌واته وشه‌یه‌کی زمانی له‌گه‌ل کالایه‌ک تیکه‌لده‌گریت، وه‌ک دیاخه‌ریک، به‌هایه‌کی به‌رز وه‌رده‌گریت، زۆرچار فرۆشیار په‌نا بو ئەمجۆره به‌هایه ده‌بات، به به‌کاره‌یتانی ئەم دیارخه‌ره بو دروستکردنی کاریگه‌ری، بو ئەوه‌ی به مه‌به‌سته‌که‌ی بگات، که په‌نگه کالاکان له‌گه‌ل تاییه‌تمه‌ندی ناوه‌که یه‌کنه‌گریته‌وه.

٤- ره‌چاوکردنی هه‌ستی به‌رامبه‌ر:

کارامه‌یی نووسین له سنوری بازرگانی و پیشه‌بیدا نه‌ک ته‌نیا پیدانی زانیاری دروست له‌خۆده‌گریت، به‌لکو ده‌بیت هه‌ست و سۆزی به‌رامبه‌ر له‌به‌رچاو بگیریت.

كاتيك تاك له ريگه خويندنه وهى نووسينيك (له سهر كالايه كه وه) ههست به جوريك دژايه تي بيركردنه وه دهكات، يان په يامه كه به شيويهك داريزرابيت كه ريزي له بيروباوه ري نه گراوه، ئەوا به هه موو شيويهك هه ولدهدات، دووره په ريزي خوي و دهووبه ري لهو كالايه نيشانبات، متمانه ي به خاوهنكار له دهستبات. به واتايه كي تر شيوازي نووسين، هه م متمانه به دهسته هينيت، به ره چاوكردي ههستي به رامبه ر كه جياوازي (بيروباوه ري ئابيني و كتور و نه ته وهى و هه ز و پيداويستي) دهگريته وه، كه ده توانيت كه شيكي ئه ريني بو بنياتناني په يوهندي بازارگاني و به رده وامبون و كاريگه ري دروستبات، هه م به پيچه وانه شه وه كاريگه ري نه ريني دروستدهكات. بو نمونه : يه كيك له نووسراوه كاني چيشتخانه يهك : (نرخي يك ژهمي ئەم خواردنه زياتر له ٥٠ ههزار دؤلاره) ئەم نمونه يه هه لوهسته يهك له سهر ناوي شوين و كه سه كان دروستدهكات. يان نووسراويكي سهر قتوي ههنگوين (100% سروشتييه) به لام بابه ته كه دووره له راستي، ئەمهش ههستي لايهني به رامبه ر پشتگوئيه خريت. له م وينه يه دا نموويه كي تري ئەم خاله نيشاندهدات:

وينه ي ژماره (٥)

له وينتهي ژماره (5)دا، له فروشگایه کی جلو بهرگدا، له دهر برینیکی وهک (دایده خهین)، به کارهیتانی رسته یهک بو راکیشانی سه رنجی به رامبه ر دهیته هوی ره چاونه کردنی ههستی کرپاران ئه ویش به بهرده وامبوونی، چونکه کرپار فشاریک دهخاته سهر خوی به مه بهستی قوستنه وهی دهر فته تیکی تاییهت، به بهرده وامبوونی ئهم فروشگایه له کارکردنا، کرپار ههست به جوریک فیلکردن دهکات له لایه ن فروشیاره وه.

کهواته یه کیک له ریگاکانی سه رکه وتنی ئهم کارامه ییه له بازرگانیدا، بریتیه له دهستنی شان کردنی تاییه تمه ندیی کلتوری و ته من و پیشه ییه کانه، به گونجاندنی شیوازی نووسین له گه ل تاییه تمه ندییه کانی کرپاراندا، که ده توانریت په یامه که به شیوه یه ک پیشکه ش بکریت که به ئسانی قبول بکریت. بو نمونه نووسین بو کرپارانی لاه رهنکه زمانیکی ساده تر و شیوازیکی مؤدیترتری هه بیته، بو نمونه: (ستایلی جلو به رگه کانمان، ریخه ری سیمای کرپارانه) له کاتیکدا نووسین بو کارگیرانی بالا و کهسانی تاییهت پیویستی به وردبینی و به کارهیتانی زاراهوی تاییهت هه بیته.

نمونه ی چواره م : له خسته ی ژماره (5)دا، ژماره ی وه لام بو هه ر بژارده یه کی نمونه ی چواره می ناو راپرسییه که و ریژه ی سه دی بو هه ر بژارده یه ک خراوه ته پروو:

ریژه ی وه لامه کانی نمونه ی (ئایا نووسینی زانیاری و ناوی سهر کالاکان به کام زمان، دلسوزی) کرینی به رده وام (بو کالاکان ده بیته؟)

خشتهی ژماره (۵)

۴- دلسۆزی:

کارامهیی نووسین پۆلیکی گرنگ دهگیریت، له پاراستنی بهها و دروستکردنی دلسۆزی کریان بۆ کالاکان. ئەمیش وا له کریان دهکات، ههست به متمانهی زیاتر بۆ براند یا کالاکه بکات و به دلسۆزی بمیننهوه.

ژماره (۵) دا، له

وهلامی

ژماره‌ی به‌شداربوو	هیچیان	بیانی	کوردی	وه‌لامه‌کان
- ریژه‌ی سه‌دی				
۲۴۰	۶	۵۱	۱۸۳	ژماره
%۱۰۰	%۴,۲	%۲۱,۳	%۷۶,۳	ریژه‌ی سه‌دی

له خشتهی

کۆی ژماره‌ی

(۲۴۰) به‌شداربوو، (۱۸۳) به‌شداربوو، پینان وایه، که زانیاری نووسراوی سه‌ر کالاکان هۆکاریکه بۆ دروستبوونی دلسۆزی به‌رامبه‌ر به کالاکان، واته ئه‌و کالانه‌ی که (ناو و به‌ره‌می خۆمانین) ئه‌وا، کریان دلسۆزیان بۆ کالاکه زیاتره‌بۆ نمونه: له بواری پزیشکی کارگه‌ی ده‌رمانسازی (Awamedica) ئه‌و ده‌رمانانه‌ی که دروستیده‌کات، خاوه‌ن په‌راوی زانیاری روون، ئەمه‌ش یه‌کیک له هۆکاره سه‌ره‌کیانه، که کریان جو‌ره دلسۆزییه‌کی بۆ دروستده‌ییت، دووره‌په‌ریزی ده‌کات له‌و ده‌رمانه‌ی که به‌ زمانی بیانی نووسراوه. هه‌ولێ به‌رده‌وامبوونی به‌کاره‌یتانی ده‌دات. وه‌ک له وینه‌ی ژماره (..) ده‌رده‌که‌وییت.

(موكرياني: ٦٠٢) دیت، كهواته به كارهينانی زانیاری و ناوهكان به زمانی كوردی یان به كارهينانی دهربرینتیکی وهك(100% خومالی) کاریگهری كارامهیی نووسین لهسهه دروستکردنی دلسۆزی بهرامبهه كالاكه دهردهخات. ههه به هۆی به كارهينانی نووسراو و زانیارییهكان زمانی كوردی، ههه نامازه كردن به ناوی شوینتیکی ناوچهكه.

نمونهی پینجهه: له خشتهی ژماره(٦)دا، ژمارهی وهلام بۆ ههه بژاردهیهکی نمونهی پینجهه می ناو پاپرسییهكه و ریژهی سهه دی بۆ ههه بژاردهیهك خراوتهه پروو: ریژهی وهلامهكانی نمونهی (ئایا دهربرینی كورت له نووسیندا و پابه ندهبون، به پاست و دروستی (پینووس، ناوههك) ی كام زمان، دهبیته هۆی ئهوهی كه سهههنجی بهرامبههه رابكیشیت؟)

وهلامهكان	كوردی	بیانی	هیچیان	ژماره ی بهشداربوو - ریژهی سهه دی
ژماره	١٦٧	٧٣	٠	٢٤٠
ریژهی سهه دی	٦٩,٦%	٣٠,٤%	٠%	١٠٠%

خشتهی ژماره(٦)

٥- كورتی نووسراوهکان به رهچاوکردنی ریساکانی ریئووسی زمان
له خشتهی ژماره (٦) دا، له کوی ژماره‌ی وهلامی (٢٤٠) به‌شداربوو، (١٦٧)

به‌شداربوو، که دهکاته (٦, ٦٩%) پینان وایه، که دهربرینی کورت به رهچاوکردنی دروستی له ریئوس
وناوه‌رۆک کاریگه‌ری دروستدهکات، یه‌کیک له تاییه‌تمه‌ندییه‌کانی کارامه‌یی نووسین که پیویسته له بورای
بازرگانیدا په‌یره‌و بکریت، له پیناو راکیشانی کریار و فرۆشتتی کالاکان، به‌کاره‌یتانی په‌یامیکی کورت و پوون
و پوخت به

په‌یره‌وکردنی ریساکانی تاییه‌ت به زمانه‌که، هه‌لبژاردنی وشه‌ی گونجاو که له‌گه‌ل ئامانجی بازارگه‌ری هاوتابیت،
چونکه هه‌ر هه‌له‌یه‌ک ره‌نگه‌ جیی متمانه و پیشه‌یی بوونی خاوه‌نکار بخاته ژیر پرسیاره‌وه. به‌کاره‌یتانی
دروستی ریساکانی زمان، هه‌لبژاردنی وشه‌سازی گونجاو و پیکه‌اته‌ی رسته‌ی ریئوویک، دلنای دهدات له‌وه‌ی
که ده‌قه‌که به شیوه‌یه‌کی فه‌رمی و ورد پیشکه‌ش ده‌کریت، بو‌ئه‌وه‌ی په‌یامه‌که به پوونی پیشکه‌ش بکریت. له
دهربرینیکی (ریکلام) ی وه‌کو (لومه‌ لیگه‌ری) که پیویسته ره‌چاو ئه‌م هه‌لانه بکریت و بنووسریت (لۆ، مه‌ لیگه‌ری)

وینە ی ژمارە (۸)

له وینە ی (۸) دا، گرنگیدان به لایەنی (فۆرم، ناوەرۆک) به بهکارهینانی مۆرپۆسینتاکسیک که (تەندرووست و بهتام) ه، دەرخری (وهسفرکردنی) تاییهتەندییهکانی ئەمجۆره بهرهمهیه. کهواته به پێی ئەو زانیارییهانی سهروهه، رێژهی کاریگهری زانیاری (ریکلام) ی نووسراو که نزمترین فرۆشگای بچووک، رێژههکه دهکاته (۷، ۲۱%) و بهرزترین ئاست فرۆشگای گهوهریه که (۷، ۷۶) له خۆ دهگریت، که ههلهکهوتهی شوین و پهیههندی راستهخۆ و کاریگهری کومهلایهتی هۆکاری ئەم جیاوازییه. یهکیک له بابته ههستیارهکان (هۆشیاری)یه، ئەمهش له رێگه ی زانیارییهکانهوه بهدهستدیت، بۆ ئەم مهبهستهش کاریگهری زانیارییه نووسراوهکان به زمانی کوردی رێژهی (۶، ۷۹%) له خۆدهگریت. که نیشانه ی گرنگیدانه له لایهن کپیارهوه بۆ بهدهستهیتانی هۆشیاری زیاتر. بههۆی بهرزکردنهوه ی بههای ناوی کالاکانی بیانی، متمانه زیاتر له لایهن کپیارهوه بهدهستدیت، کهچی به زمانی کوردی رێژههکه کهمتره، دهکاته (۸، ۲۸%)، بهلام له کالای و بهرهمه خۆمالیهکان رێژهی متمانه پینچهوانه دهیتهوه دهکاته (۴، ۷۵%)، ئەمهش دهیته هۆی وابهستهبوون به کالاکان. بۆیه کارامهیی نووسین له بواری بازرگانیدا کاریگهری بهربلاوی لهسهه سههرکهوتنی پهیههندییه بازرگانیهکان، ناساندنی براند و ستراتیژییهکانی بازارکردندا ههیه. دهتوانیت بیته هۆی زیادبوونی فرۆشتن و دلسۆزی کپیاران. یهکیک له گرنگترین کاریگهرییهکان، نووسراوه جۆربهجۆرهکانه، که دهتوانیت کپیاران به هۆی هیزی نووسین به شیوهی دهربرینیکی کورت بۆ خویان رابکیشیت. بۆیه خاوهنکار ههولدهدات فۆرمیکی کورتکراوی زمانی بهکاردهییت، بۆ ئەوهی لهگهڵ ناوهرۆک بگونجیت، بیته هۆی ئەوهی بهرمههه رازیبیکات.

له چالاکى بازگانیدا، دروستکردنی په یوه نډیه کی خیرا و کاریگر، پیوستیبه کی بنچینه یه، یه کیک له ریگه کانی ئاسانکاری ئه م په یوه نډیه، به کارهیتانی کورترکړنه وهی (وشه، دهسته واژه) کانه وه، واته گرنگیدان به فورمی وشه کان، چونکه کورترکړنه وهی وشه کان بؤ گه یانندی دروشمه کان خیراتر ئه جامده دریت، به شیوه یه کی به رفراوان به کارده هیتریت، خاوه نکاران له ریگه ی به کارهیتانی (ئه کړونیم - Acronym) که ((بریتیبه له لیکدانی برگه ی یه که می یان دهنگی یه که می دوو وشه یان زیاتر و خویندنه وه یان به یه که وه)) (محمد، ۲۰۱۹: ۱۳۸). بؤ ئه م براند و کالایانه ی که جی مه به سستیانه، به سسته وه یان به دروشیمیکى ئه ریتی، هه ولی به ره و پیشچوونى چالاکیه کانیان دهن له پیشبرکتی بازه رگانیدا، بویه یه کیکه له ریگا سه رکه وتووه کان

بؤ راکیشانی کړیاران، ئاسانکردن و کورترکړنه وهی ناوه ئالوزه کانه، که هیزیکى له بیرنه کراو و پرونیبه کی به رز له میشکی بینه ردا دروسته کات. وهک له وینه ی ژماره (دا ده هیتریت:

وینه ی ژماره (۹)

له وينهى ژماره (9) دا، دوو (ئهكروڤنيم) دهردهكهوڤت كه يهكيكيان (LG) كورتكراوى (Life's Good) به واتاى ژيان خوڤشه يان ژيان لهگه‌ل بهكارهيتانى ئەم كالا يانه بهچيژتر دهبيت. (ES) كورتكراوى (Electric Safety) به واتاى (كارهبا و سهلامهتى) كه ئەمهش دروشميكي ئهرينى و وزه بهخشه، چونكه مامه له كردن لهگه‌ل پيداويستيهكانى كارهبايى دهبيت به ههستيارهوه مامه لهى لهگه‌ل بكرت، ئەمهش جوړه متمانه يهك نيشاندهدات، كه جوړى كواليتى كالاكانى دهردهخات به سهرنجان له م دوو ئهكروڤنيمه خاوهنكاران له ريگه‌ى كارامه‌يى نووسين و بهستنهوهيان به دروشميكي ئهرينى بههاى كالاكانيان بهرز دهنرخينن. ئەمهش لهلايهك به هوى كورتكردنهوى (وشهكان) هوه، هيمايهك وهك دوو يان زياتر (دهنگ يان پييت) لاي كړيار دروستدهكات، لهلايهكى تريشهوه به هوى ئەو واتايه‌ى كه له وشهكانهوه بهديدهكرت.

وینە ی ژمارە (۱۰)

له وینە ی ژمارە (۱۰) دا، به کارهینانی ژماره بو جوریک له هاندان به کارهاتوو، واته کاتیک کریار چاوی به دهربرینیکی نووسراوهی وهک نموونهی سه رهوه دهکه ویت، دهیینیت به هایه کی که می کرینی (۵۰۰۰) دینار له به رامبه ر دهرفه تیکی گه وره دانراوه، بویه له لایهک پیوستی خوی بگره له به ها دیاریکراوه که زیاتر دابینده کات

و له لایه کی تریش دهرفه تی دهسته که وتی کالایه کی به به هایه کی که (ئۆتۆمبیل)ه زیاتر مسۆگه رده کات. خاوه نکاریش له وه دلنایه ئه م دهربرینه نووسراوه، سه رهنجی کریار راده کیشیت، له وهش دلنایه، که پیوستیه کانی زیاتر له به ها دیاریکراوه که یه.

که واته به م تیگه یشتن و تیروانیینه تیوری و داتا و شیکارییه ئاماریانه له پروانگی زمانه وانی کاره کییه وه ده توانین بلین کارامه یی زمان به گشتی و کارامه یی زمانی نووسین به تایبه تی کاریگه ری له بازرگانیدا هه یه، جور و بر و ئەندازه و قه باره ی بازرگانی له نیوان کریار و فرۆشیاراندا ده بانه قوناغیکی گوراو، ئاستیکی به رز له بازرگانیدا ده ونینیت و له چیه وهی فورمه دیاریکراوه کانی په یوه ست به به کارهینانی کارامه یی زمانی نووسین له لایهک بازرگانی ده بوژینیته و په ره به گه شه سه ندنی

دهدات، له لایهکی تریشهوه زمانیش له پال ئالوگوری زمانی بازگانیدا به ئهرکی زمانی خوی ههلهستیت و بهشیک له وشه و زاروه فهرهنگیه بازگانیهکانی زمانی کوردی جاریکی تر چرۆدهکه نهوه و دهکه ونهوه ئاوهزی بهکارهیتانی.

۳- ئه نجام :

۱- کارمهیی قورس (Hard skills) به تهواوکهری کارمهیی نهرم (Soft skills) داده نریت، کارمهیی زمانیش له ناو سنوری کارمهیی (نهرم) دا، گه شهی پیده دریت .

کاریگهری کارمهیی زمانی نووسین به پیی ژینگهیی به کارهیتانی دهگوریت، به جوریک له فرۆشگا بچووکهکاندا به ریزهیی (۲۱، ۷) % ه، له کومپانیاکاندا (۳، ۶۳) %، به لام ریزهکه له فرۆشگا گهرهکاندا (۷، ۷۶) % ه، له بازاری ئونلایندا، ریزهیی (۳، ۷۳) % ه.

۳- رهچاوکردنی قوناغهکانی رازیکردن له رینگهیی کارمهیی زمانی نووسین، که دهرهواویشتهی ههر سی (وهسف، هاندان، ههره شهی نهرم) ه، وا له بهرامبهر دهکات، بو دایینکردنی پیوستی و چهزهکان پهنا بو مه بهستهکانی لایهنی یه که م (خاوهنکار) بیات.

کاریگهری کارمهیی نووسین به پیی بواره جیاوازهکانی بازگانگی لیکهوتهی جیاوازی لیبه دیدیت، به واتایهکی تر ئه و بوارهیی که کارلیکی کومه لایهتی تیندا زاله، ئه و کارمهیی (گوینگرتن، قسه کردن) کاریگهری به هیزتر دروستدهکات، به لام له و بوارانهی که کارلیکی کومه لایهتی تیندا لاوازه به ههر هوکاریک، ئه و کارمهیی (نووسین، خویندنه وه) ی تیندا چالاکه.

٥- هەر کارامهییەکی زمان خاوەن چەند تاییەتمەندییەکه، که پێویستە جێبهجێکریبێت، کارامهیی نووسینیش پێویستە (پرونی په‌یام، کورت و پوختی به‌ پابه‌ندبوونی رێساکانی نووسین، هۆشیاری‌تاک، ره‌چاوکردنی هه‌ستی به‌رامبه‌ر،

دروستکردنی دلسۆزی) تیدا ره‌چاوکریت.

٦- رێژهی هۆشیاری له‌ رێگه‌ی کارامه‌یی نووسین، به‌ به‌رکاره‌ینانی زانیارییه‌کان به‌ زمانی کوردی (٩، ٧٩٪) ه، بۆیه هۆکاریکه بۆ به‌رزکردنه‌وه‌ی هۆشیاری تاک له‌سه‌ر به‌کاره‌ینانی کالاً و خزمه‌تگوزارییه‌کان.

- سه‌رچاوه‌کان

القران الکریم، سورة العلق.

- به‌ زمانی کوردی

دزه‌یی ، عبدلولواحید موشیر ، (٢٠٢١)، زمانه‌وانی گشتی، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی ناوه‌ندی ئاویر، هه‌ولیر.

دزه‌یی ، عه‌بدلولواحید موشیر (٢٠١٢)، شیکردنه‌وه‌ی ئاخاوتن له‌ زمانی کوردیدا ، چاپی یه‌که‌م ، چاپخانه‌ی چوارچرا ، هه‌ولیر.

دزه‌یی، عه‌بدلولواحید موشیر (٢٠١٣)، رازیکردنی خیرا له‌ چوار هه‌نگاودا، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی ماردین، هه‌ولیر.

سعدی، ئالان صلاح (٢٠١٥)، گۆرانی بونیادی کومه‌لایه‌تی له‌ شاری کویه، چاپخانه‌ی شه‌هاب، هه‌ولیر.

سه‌عید، یوسف شه‌ریف و عه‌ساف، هیوا ئه‌حمه‌د (٢٠٢٣)، "رۆلی کرده‌ قسه‌یییه‌کان له‌ رازیکردندا"، گۆفاری زانکوی گه‌رمیان، به‌رگی (١٠)، ژماره‌ (١).

شوانى، رةففق(٢٠٠١)، چەند بابەتتیکى زمان و ریزمانى كوردی، چاپى یەكەم ، چاپخانەى وهزارەتى پەرورده، ههولیر

صالح، دلان احمد و سعید ، یوسف شریف (٢٠٢٣)، "یارییە زمانییەکان و گرنگیان له گەشەى کارامەیی زماندا"، گوڤارى قەلاى زانست ، بەرگى (٨) ، ژمارە (٤)، ههولیر.

عەبدولرەحمان، شیلان عوسمان (٢٠٠٩)، کارابوونى زمان له پەيوەندى یە کۆمەلایەتیەکاندا ، چاپى یەكەم ، چاپخانەى هاوسەر ، ههولیر.

عەلى ، ئازاد رەمەزان و ئۆمەر، ئەحمەد حەمەد ئەمین (٢٠١٤)، "کارامەیی له زماندا وهك پيويستییەكى بیژرى راگەیاندار"، گوڤارى ئەكادیمیای كوردی ، ژمارە (٢٨) ، چاپخانەى حاجى هاشم ، ههولیر.

عەلى، فەیسەل (٢٠٢٣)، "میژوووى نووسین و ئاسۆى ئایندهى"، گوڤارى زمان و زار، ژمارە (٨) .

عەلى، ئازاد رەمەزان ومەحمود، ئازاد ئەحمەد (٢٠٢٠)، رەهەندەکانى کارامەیی نووسین له پروسەى راگەیانداردا، مجلة پۆلیتیکى للعلوم الإنسانية والإجتماعية، المجلد (١)، عدد (٢)، ههولیر.

قاسم ، تەغرید ئەکرەم (٢٠٢٤)، کاریگەریی فێرکردنى بابەتى خویندەوهى كوردیى خویندکارانى پۆلى پینجەمى ئامادەیی بەگوێرەى ستراتیجییەتى PQ4R لهسەر دەستكەوت و گەشەپیدانى کارامەییەکانى دروستى و خیرایى خویندەوهیاندا ، نامەى ماستەر ، كۆلیژى پەروردهى ئیبن روشد ، زانکوى بەغداد.

کریم، ئاسۆ عبدالرحمن و غەریب، دلشاد محەمەد (٢٠٢٣)، "ریکلام له پوانگەى زمانەوانى کۆمەلایەتیەوه (شیعری ئەسیری بە نمونە)", گوڤارى زانکۆ بۆ زانستە مەروڤایەتیەکان ، بەرگى (٢٧) ، ژمارە (٢) ، ههولیر.

كريم، ناسق عبدالرحمن (٢٩٢٤)، ستراتيژه كوزمانه وانبييه كان له فيربووني زمانى دووهمدا، چاپى سنيهم، چاپخانهى هيقي، هه ولير.

محهمه ، عهبدولموته ليب عهبدوللا (٢٠٢٠)، كردهى ئاخوتهيى له پهيوهندييه كومه لاتيبه كاندا ،دابونه ريت بهنموونه ،نامهى ماستهر ، زانكوى سه لاحه دين - كوليتيى پهروهدهى بنه رتهى ،هه ولير.

- به زمانى عه رهبى :

ابراهيم، اياد عبدالمجيد (٢٠١٤)، المهارات الأساسية فى اللغة العربية ، الطبعة الأولى، مركز الكتاب الاكاديمي ، عمان.

تقلا ،حسن فائز(٢٠٢١)،مهارة الاستماع، جامعة البحث،المعهد على للغات،حمص،سوريا.

رباعية، ابراهيم على(٢٠١٥)، مهاره الكتابة و نماذج تعليمها، الألوكة.

محمود النصر،محمد و شامية، محمدعبدالله (٢٠٢٣)، مبادئ الإقتصاد الجزئي، الطبعة الثامنة عشرة، دار الفكر للنشر والتوزيع، عمان.

الشعار، محمد راتب(٢٠٢٠)، مهارات الإقناع بالوسائل الإلكترونية. من منشورات الجامعة الافتراضية السورية.

عبدالرحيم، احمد فالح (٢٠٢٢)، دور ادوات الدفع المالية فى تمويل تجارة العراق الخارجية للمدة(2003-2020) دراسة تحليلية،رسالة ماجستير،كلية الإدارة والإقتصاد،جامعةالبصرة.

العوفى ،عبداللطيف بن ديبان (٢٠١٨)، المهارات الأساسية فى الاتصال و التواصل، الطبعة الثانية ، دار جامعة الملك سعود للنشر . الرياض .

محمود ، منال طلعت (٢٠٠٢)مدخل الى علم الاتصال،الطبعة الأولى،الاسكندرية.

مكاوى،حسن عماد والسيد،ليلى حسين(٢٠٢٢)،الاتصال و نظرياته المعاصرة، الدار المصرية للبنانية،القاهرة.

- به زمانی فارسی :

ارجرودی، عبدالرضا رضایی(۱۳۸۳)، اهمیت و جایگاه صنعت حمل و نقل در ارتقا و شکوفایی اقتصاد کشور، یازدهمین کنفرانسی دانشجویان عمران سراسر کشور، دانشگاه هرمزگان.

اسکینی، ربیعا (۱۳۸۶)، حقوق تجارت: کلیات، معاملات تجاری، تجار و سازماندهی فعالیت تجاری، چاپ دهم، انتشارات سمت، تهران.

ارونسون، الیوت(۱۳۸۹)، روانشناسی اجتماعی، ترجمه حسین شکرکن، جوانه رشد، تهران.

آقابابانی، سمیه(۱۳۹۸)، سبک شناسی اشعار بیدل دهلوی با تکیه بر نظریه زبانشناسی قطب های استعاری و مجازی و مجازی یاکوبسن، مقاله، ۱۲ دوفصلنامه علمی بلاغت کاربردی و نقد بلاغی، شماره اول، پیاپی(۷).

باقری، نوشین (۱۳۹۹)، مبانی علم اقتصاد، تهران.

بدری، سجاد (۱۳۹۸)، تحلیل عملکرد نقش ترغیبی زبان در آگهی های بازرگانی(تحلیلی آماری مبتنی بر زبان فارسی)، سال شش، شماره(۹).

فرامکین، یکتوریا و هیامز، نینا ام و رادمن، رابرت، (۱۳۸۷)، درآمدی بر زبان(زبان شناسی همگانی، ترجمه علی بهرامی و سهیلا ضیاءالدین، چاپ اول، راهنما، تهران.

فرشادگهر، ناصر و پشوتنی زاده، هومن و رضایی، احسان. (۲۰۱۷)، اولویت بندی عوامل موثر بر بازاریابی در کسب و کارهای دیجیتال، مقاله دومین همایش بین المللی و چهارمین همایش ملی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی، دانشگاه تهران.

ساروخانی، باقر(۱۳۸۳)، اقتاع، غایت ارتباطات، نامه علوم اجتماعی، شماره(۲۳).

نجف پور، ذبیح اله (۱۳۹۱)، مهم ترین کاستی های بازرگانی داخلی ایران و رویکرد برنامه پنجم توسعه، مجله اقتصادی - ماهنامه بررسی مسائل و سیاستهای اقتصادی، شماره (۲)، تهران.

نصیری، مرتضی (۱۹۸۹)، قراردادهای تهاتری و نحوه تنظیم آنها، مجله حقوقی، شماره دهم.

- به زمانی ئینگیزی :

- New York.، derek(1983) The Adam's Tongue-Creol language- Bickerton
- Practical Introduction to Day Trading. Newcastle upon Tyne: (2018) . D، Charles-
. Cambridge Scholars Publishi
- What is Skill? An Inter-Disciplinary Synthesis.- Green, Francis (2011)
- Lukito, D(2023), Hard Skills and Soft Skills on Performance: Influence and Application of Bengkulu City Education Service Employees. East Asian Journal of Multidisciplinary Research, 2(11).
- Weights and Measures Program: Requirements: (2017)and Crown ,Linda Olson ,Dougl
National Institute of Standards ،A Handbook for the Weights and Measures Administrator and Technology.
- Ranaut, B. (2018), Importance of good business writing skills', International Journal of Language and Linguistics, 5(2),
- Steps to success (2004), Get that Job: interviews. London: Bloomsbury Publishing. Storey, R. (2009). Perfect Persuasion. U.K. CPI Bookmarque.
- Sugiarti, Y. Julyanidar, G. K., Rahayu, D. L., & Khoerunnisa, I. (2021). Hard Skills and Soft Skills as a Result of Industrial Practices and Their Impact on Graduates Job Performance. Proceedings of the 6th UPI International Conference on TVET 2020 (TVET

*Kirkuk University Journal
of Humanities Studies*
مَجَلَّةُ جَامِعَةِ كَرْكُوكَ لِلدِّرَاسَاتِ الْإِنْسَانِيَّةِ

عدد خاص بنشر وقائع المؤتمر العلمي الثالث (العلوم الانسانية اساس الارتقاء الفكري للمجتمع للمدة 2-1 - حزيران 2025)

2020). Advances in Social Science, Education and Humanities Research, Volume 520.

Universitas Pendidikan Indonesia, Bandung, Indonesia.

-Steps to success, (2004), Get that Job: interviews, London: Bloomsbury Publishing.

- Winterton, Jonathan, (2005) Typology of Knowledge, Skills and Competences: Clarification of the Concept and Prototype, Research report elaborated on behalf of Cedefop/Thessaloniki.

